

Militaire Spectator.

De MILITAIRE SPECTATOR verschijnt maandelijks, in Nos. van 3 vellen druks; zoodat de Jaargang uit 36 vellen druks (behalve de bijvoegsels, die gratis geleverd worden) bestaat, en voor f 6,25, uitgenomen de platen en kaarten, welke afzonderlijk betaald worden, aan de respectieve geabonneerden wordt afgeleverd. Aan de geabonneerden in de Nederlandsche Overzeesche Bezittingen, wordt de Jaargang, uit hoofde van de 40 pCt. rabat voor transport-, assurantie- en commissie-gelden, tegen de betaling van f 8,50 afgeleverd.

Men abonneert zich bij alle Post-Directeuren en Boekhandelaren door het geheele Koninkrijk. Alle inzendingen voor dit Militaire Tijdschrift bestemd, geschieden vrachtwijze aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, of aan den Directeur, den kapitein VAN RIJNEVELD, van de rijdende artillerie, te Breda, met het opschrift: voor den Militairen Spectator.

DE

16DE JANUARIJ.

Wie glorie ijdel noem'
Kent niet de veerkracht waar ze 't hart met staalt,
De zedelijkheid verhoogt, wat edel is en goed
Ontwikkelt, en het traag en kruipend bloed
Met hooger drift en leven bruiken doet;
Hij weet niet, dat de grondslag van den staat
Op de achting rust, die 't volk zich zelv' hewijst;
Dat groot is, wie zich groot gevoelt; dat rijst,
Wie zich verheffen durft; dat ondergaat,
Wie wanhoopt aan zich zelv' en aan zijn kracht!

J. P. HUYZ, Hasselt.

Eene gelukkige omkeering van zaken, herplaatste Nederland in den jare 1813 in de rij der onafhankelijke mogendheden, waarin het eeuwen lang, hoewel met afwisselend geluk, echter altijd met glans, geschitterd had. Deszelfs aloude magtige invloed op de staatkunde en het staten-stelsel van ons werelddeel, de moedige en indrukmakende houding van het Hollandsche volk, te midden van de nog altijd dreigende gevaren, als ook de omstandigheden, welke uit het instorten van Frankrijks keizers-troon voortvloeiden, verschaften aan den Souvereinen Vorst der Nederlanden de Koninklijke waardigheid.

Met die verheffing tot den troon, werd ook het denkbeeld van de eenheid en de kracht der natie, als ware het, gepersonificeerd in het Koninklijke Hoofd van den Staat, en de vroegere, het Vaderland zoo dikwerf noodlottige, partijgeest aan den band eener edelmoedige vergetelheid gelegd. Het roemrijke erfdeel van het voorgeslacht, het geteerbiedigde seintee-

ken onzer innige verbroedering met *Oranje*, met *vryheid* en met ons goed *regt*, wapperde weder vrij en fier, nu aan den gekroonden leeuwen-standaard van *Oranje*, en spoedig daarop werd het hem vergund, om zich in de kruid-nevelen eener groote en gedenkwaardige overwinning te louteren van eene voorbijgaande verguizing.

De verheffing van den Souvereinen Vorst tot den Nederlandschen troon, gaf weldra aan Hoogstdenzelven aanleiding, om, met gemeen overleg van den raad van state en van de staten-generaal, eene wet te arresteren, geheel in het belang der opwakkering en aankweeking van krijgshaftige deugden. Ridder-daden zouden voortaan met ridder-kruisen beloond worden, en een tijdelijke krijgs-adel niet alleen de kroon meer glans hijzeten, maar ook eenen krachtigen steun aan den nieuwen Konings-troon verleen. Reeds bij Zijne gelukkige terugkomst op den Vaderlandschen bodem, voor welks onschendbaarheid de vroegere Erfprins van *Oranje* met voorvaderlijke moed en standvastigheid gestreden had, had de Vorst het edele krijgsmans-kleed voor het Zijne verklaard, en op deze en gene wijze den Nederlandschen krijgstand, naauw aan de ware belangen van het Vaderland, aan deszelfs gevestigde orde van zaken en aan de Koninklijke dynastie verknocht.

De instelling dier Koninklijke Militaire Ridder-orde, was een nieuw en schitterend bewijs der edele gevoelens welke den Koning bezielde; gevoelens die de overtuigendste blijken droegen, dat Hij de groote school van het ongeluk niet onbeproofd had doorgelopen, en met den geest Zijner eeuw was voortgegaan.

De landmagt van het vroegere gemeenebest, door de heerschende begrippen van het volk, op eenen lagen trap der staatskrachten gesteld, en daardoor in eenen altijd lijdenden en kwijnenden toestand gebracht, werd door deze nieuwe hoogst staatkundige maatregelen, de plaats aangewezen, die haar, in het welbegrepen belang des lands, toekwam.

De achttien jaren van beproeving, welke het oude Europa had moeten doorworstelen, hadden met een rijkdom van leerling, ook het beginsel gestaafd, dat de onafhankelijkheid der staten, en daardoor al de bronnen van volks-bestaan, door de

levendige kracht der natiën, dat is, door een aan den tijdgeest passenden krijgs-staat kunnen behouden blijven. Bij zijne komst tot den Nederlandschen troon, had de koning de waarheid van het gezegde: « L'orsqu'un état médiocre se trouve dans des circonstances telles, que sa puissance et son influence sont fort au-dessus de son étendue et de sa population, et le placent au niveau des grands empires, il faut qu'il aille en s'augmentant, que sa puissance réelle s'élève au niveau de son rôle, ou qu'il tombe à sa place positive, » begrepen. Niet door eene aangroeiing van grondgebied of bevolking, moest hier die vergrooting (s'augmentant) of uitbreiding verstaan worden; maar de bevestiging en de aangroeiing van innerlijke kracht moest den invloed verzekeren en onwankelbaar vaststellen, die het nieuwe Koninkrijk zoude hebben uit te oefenen bij de overige mogendheden.

De aanvang der nieuwe regering kenteekende duidelijk genoeg, dat de Koning op dat beginsel het oog gevestigd had. De landing van den gebannen Franschen keizer, gaf meerder veerkracht aan de maatregelen daartoe strekkende, zoodat alles te zamenwerkte, om, zoowel door de omstandigheden als door 's Konings handelwijze, de Hollandsche natie te overtuigen, dat hare naauwelijks weder gevestigde zelfstandigheid, door de kracht der wapenen konde behouden en verder gegrondvest worden.

De tijden die men sedert de eerste Fransche omwenteling doorleefd had, hadden doen zien welke krijgswaarde de Hollandsche soldaat konde medegedeeld worden, wanneer men zijn eergevoel door gepaste middelen naar aard en volks-zeden prikkelde. Ook die ondervinding werd door den koning benuttigd, blijkbaar door de instelling van een eervol onderscheidings-teeken, 't welk zoude moeten zamenwerken, met andere maatregelen, om eenen waren krijgsgesest bij de strijdkrachten van den herboren Staat te onderhouden.

Terwijl de meeste volken van ons oude werelddeel, het nog niet afgelegde wraakzwaard weder wetteden, om aan den herrezen Franschen kolossus op nieuw paal en perk te stellen; te midden van de weder ons Vaderland dreigende gevaren, werd de Militaire Willems-orde op den 50sten April 1813 ingesteld. De tijding daarvan werd door het leger met de levendigste erkentenis ontvangen, terwijl het daarin het duidelijkste bewijs van 's Konings belangstelling in deszelfs krijgswaarde en krijgsroem zag doorblinken.

Het oog slaande op de wet, houdende de instelling dier ridder-orde, en op het reglement van derzelver administratie en discipline, dan zien wij, dat des Konings wijze voorziening, de noodzakelijkheid staafde, om ook in de volgende tijden eenen prikkel tot het verrigten van groote daden levendig te houden. Op het voetspoor der Grieken en Romeinen en der nieuwere volken, die ook, in navolging dier verhevene

voorbeelden, door grootsche belooningen, krijgshaftige deugden bleven aankweeken, werd aan de ingestelde ridder-orde, door bepalingen en voorregten, eenen Koninklijken luister toegeedeeld. Vele artikelen van de wet en van het reglement van beheer doen kennen, van hoe veel belang het de Koning acht, om aan dat eerste gedenkteeken Zijner Koninklijke waardigheid eenen blijvenden luister en eene hooge waarde te doen behouden. Hoewel door den aard der belooning, door de begiftiging met het orde-kruis, de eene of andere individuele daad, erkend, en de persoon, welke zulks ten deele valt, beloond wordt, zoo valt het echter, bij eene meer dan oppervlakkige lezing der instellings-wetten, in het oog, dat hier voornamelijk de aansporing tot navolging en aankweeking van krijgs-deugden onder de massa, als doelwit gesteld is. Om dat oogmerk te blijven bevorderen, en den glans der orde, ook in de tijden van rust en met gesloten Janus-tempel onverdoofbaar te doen schitteren, werd aan het kapittel der orde (artikel 44) het vermogen toegekend, om den Koning voorstellen te doen, omtrent alles wat tot roem en nut der Militaire Willems-orde kan strekken.

Ten einde aan dat grootsche gedenkteeken, dat voor den blijvenden roem van het Nederlandsche leger gesticht was, eene zich steeds hernieuwende hulde te kunnen toebrengen, en op deze wijze het herdenken aan de belangstelling van den Koninklijken stichter, in den Nederlandschen krijgsroem levendig te houden, werd bepaald (art. 38), dat er jaarlijks een feest der orde zoude gevierd worden. De dag van DEN 16^{den} JANUARIJ van elk jaar werd daarvoor bestemd.

Verschillende beweeg-oorzaken gaven ons aanleiding, om in korte trekken den oorsprong en de instelling van het Nederlandsche ridder-kruis van militaire verdiensten te doen herdenken. Het was ons eene behoefte, daarbij gebeurtenissen en omstandigheden aan te stippen, die hebben medegewerkt om aan die instelling eene bijzondere nationale waarde te geven, en voor zoo veel het onze geringe ziels-krachten toelaten, te doen gevoelen, van hoe veel belang het is om die waarde in-dachtig te blijven.

De 16de dag der maand Januarij van elk jaar, alzoo bestemd zijnde voor eenen dag van groote herinneringen en ter opwekking van waren krijgs-adel, zoo vermeenden wij dien aan het onderhavige vertoog tot titel te kunnen geven.

Wij willen hier niet in het breede het nut dezer jaarfeesten ontvouwen, daar dezelve uit den aard der zaak voortvloeijen, en daarom ook door de meeste ridder-kapittels in Europa met zekere plegtigheid gevierd worden. Het zij genoeg aan te duiden, dat dezelve dienen: Eerstens, om de ridders te herinneren aan de verplichtingen die zij met het ontvangen van het

ridder-kruis hebben aangegaan; ten tweede, om den luister der orde meer en meer te doen schitteren, en zoo doende dien reeds magtigen prikkel ter aankweeking van krijgshaftige deugden te verhoogen; ten derde, om de nagedachtenis der afgestorvene leden eene regtmatige hulde toe te brengen, en met onvergetelijke laurieren te omkransen; en eindelijk ten vierde, om naar buiten te werken, zoowel op het volk, als op hen voor wie den weg geopend is, om door ware verdiensten te kunnen deelen in de voorregten die aan de orde zijn toegekend.

Voor zoo verre ons bekend is, is dit jaarfeest bij ons niet, of zeer stil door het kapittel der militaire orde gevierd geworden. In vele opzichten is het te bejammeren, dat de zoo aangeborene zedigheit en afkeer voor uiterlijken schijn, welke de natie en der regering zoo zeer aankleeft, welligt mede van de voornaamste oorzaken zijn, om dat bepaalde ridder-feest niet te doen plaats hebben, of voor 't minst met zoo weinig uiterlijken glans te vieren.

In een land als het onze, met onze volks-geaardheit en zeden, met de stemming onzer volks-vertegenwoordigers, is het echter meer dan noodzakelijk, om door alle slechts eenigzins mogelijke middelen, de aandacht en de algemeene belangstelling te vestigen op onze krijgsdienst. De natie — en wij behoogden dit reeds vroeger (1) — heeft de vooroordeelen van vorige dagen, in weêrwil van de zoo duur gekochte lessen, nog niet geheel afgelegd. De jaarlijksche vergaderingen onzer Staten-Generaal dragen daarvan de sprekendste bewijzen, terwijl deze — dit is niet te miskennen — eene samenwerking voortbrengen van hoogst nadeeligen invloed op den krijgsgesest van het leger. Zoo men krijgs-deugden wil aankweeken, tot groote daden wil aanmoedigen, en in de dagen van gevaar eene onbegrensde zelf-opoffering van den krijgsman wil vorderen, dan dient men toch andere middelen aan te wenden dan die welke onze lands-vaderen bezigen, als zij het leger *gedenken*. De krijgsman die, door duizende gevaren omringd, niets ziet dan den bedreigden staat, en zijn bloed voor zijn land en volk veil heeft, en daarom hoog geroemd, doch in tijd van vrede door het volk of derzelve vertegenwoordiging, als ware het, veronachtzaamd wordt, begint bij eene volgende gelegenheit, meer dan eigenlijk nuttig is, aan dat veronachtzamen te denken.

Reeds bij de oude volken had men het hoogst noodzakelijk geacht, om den krijgsroem der vaderen bij hernieuwing te gedenken, en die der tijdgenooten daarmede te vergelijken. Van het spreek-gestoelte des Romeinschen senaats, hoorde men onophoudelijk de krijgsdeugden en den krijgsroem der Romeinsche legers den hoogsten lof toezwaaijen, en op deze wijze

entte men in het hart der kinderen den heldenmoed der vaderen. Vele nieuwere volken hebben — zoo als wij hier boven reeds zeiden — die voorbeelden gevolgd, en hebben er zich wel bij bevonden.

Wij zullen geenszins in vele bijzonderheden treden, daar er daadzaken zijn, die meer zeggen dan wij vermogen. Des te sprekender wordt echter de noodzakelijkheid, om in de gegevene omstandigheden met passende bescheidenheit te verwijzen op die middelen, die zouden kunnen medewerken den Nederlandschen krijgsmansstand te verheffen boven de vergetelheit, en eenen verhoogden prikkel te geven aan deszelfs streven naar krijgswaarde.

Wij zullen — omdat het hier gevoelig kan gezegd worden — slechts nog één voorbeeld aanhalen, dat welligt onze bedoeling duidelijker zal maken.

Aan het behoud onzer Overzeesche Bezittingen is de welvaart van al de bronnen van ons bestaan verbonden. Eene voorzigtige en wijze staatkunde vordert gebiedend, eene goed zamen-gestelde met den besten geest bezielde krijgsmagt in die gewesten. De kern derzelve moet voltallig gehouden worden door landskinderen, en dit maakt eene aanhoudende werving voor die gewesten, in het Moederland, noodzakelijk. De maatregelen door het hooge bestuur in de laatste jaren getroffen, hebben gestrekt om het zedelijk en intellectueel krijgs-gehalte van het Nederlandsche leger in onze Overzeesche Gewesten te verhoogen. Deze zorgen werden met voordeelige uitkomsten bekroond, en beloven voor de toekomst nog betere vruchten. Deze wijze maatregelen, die niet genoeg kunnen geroemd worden, hebben onder de kundigste officieren van het leger, in het Moederland, het verlangen doen geboren worden, om hun Vaderland en hunnen Koning in die gewesten te gaan dienen, en de zucht opgewekt, om de gevaren, het klimaat, maar ook vooral den krijgsroem te deelen, die hunne krijgsmakkers aldaar, als ware het, *geheel in stilte* opgaren. Wij zeggen in stilte; want — zoo als wij reeds in het voorgaande nummer deden kennen — men oogst zoo gaarne de vruchten der zelf-opoffering onzer braven, doch de natie is zoo karig in het erkennen, zelfs met den welverdienden lof, van de diensten van den Nederlandschen krijgsmans.

Wanneer het nu waarheit is, dat de handelaar met innige dankbaarheid de pogingen van den welsprekenden redenaar, in 's lands vergaderzaal, om zijne belangen te bevorderen, waardeert; wanneer de landbouwer in erkentelijke herinnering houdt de wegslepene verdediging, b. v. der graanwet; wanneer de fabrikteur mede den tol van zijn dankbaar gevoel betaalt aan hen die voor de nijverheit pleiten, ja, dan is het ook waarheit, dat zij die geroepen kunnen worden om dat alles te beschermen, dikwerf met innig leedgevoel zien, dat aan hen

(1) Zie No. 12 van het 5de Deel.

niet gedacht wordt, dan wanneer het artikel van *bezuiniging* ter sprake is. De grondwet, wel is waar, heeft de zorg voor 's Lands krijgswezen in de attributen der Koninklijke magt gesteld, doch wanneer men ontwaart, dat die zorg wordt beknibbeld, dan mag men aan den anderen kant ook met billijkheid verlangen, dat er bij voorkomende gelegenheden ook den lof der bewezene diensten niet worde terug gehouden.

Hoe gaarne wenschten wij de overtuiging mede te deelen, dat dit erkennen noodzakelijk is om de belangen van het leger innig met die der natie te verbreederen; dat het noodzakelijk is, om het leger te doen deelen in de voordeelen van eene grondwettige orde van zaken, en hoe nadeelig het voor het vervolg worden kan, om aan hetzelfde niet dan derzelve na-deelen gedurig en bij aanhoudendheid, vooral voor het toekomende, voor te spiegelen. Het versieren van overwinningen, van moed, trouw, beleid en volharding, met eikenloof en lauwerkransen, door de mond of hand van hen die de meeste voordeelen dier krijgshaftige deugden trekken, verleent de grootste steun aan de maatregelen welke het bewind goed acht te nemen; en op deze wijze wordt er eene krachtige en doeltreffende te zamenwerking voortgebracht. Het Oost-Indische leger heeft door moed en volharding eene luisterrijke overwinning behaald, den moed der opstandelingen in hun bloed uitgedoofd, en heeft daardoor welligt het nog smeulende vuur van eenen meer algemeenen opstand voor langen tijd gedempt, en de natie is — voor zoo verre ons bekend is — tot nog toe den tol harer sprekende erkentelijkheid schuldig gebleven.

Zal nu eene zoodanige flegmatische vergetelheid, de zucht voor de krijgsdienst in die gewesten opwakkeren? Voorzeker neen! Krijgsroem wil vermeld, wil bekransd, wil zich met lof zien bekroonen, zoo hij blijvende bewaard en ongeschonden overgeplant zal worden. Tot het onderhouden van eenen waren krijgsgesest in de gelederen der jongeren, moet die der ouderen gedurig voorgespiegeld, opgesmukt en in het bevaligste kleed van het beeld der *navolging* getooid worden. Van daar die opgewonden moed der Nederlandsche troepen, toen in het laatste gedeelte van het jaar 1850 en in 1851—52 de geheele bevolking de levendigste belangstelling deed blijken in hare krijgsmagt, wakende op de grenzen van het bedreigde Vaderland. Die belangstelling drong tot in de kleinste en geringste benoedigheden van den soldaat door, en wekte op tot liefde, trouw, dankbaarheid en zelf-opoffering. Dat waren schoone oogenblikken, en.....

« En fierder klopte 't hart, toen wijd in 't rond

« Het Vaderland een' blijden oogblik sloeg

« Op hem, die 't grove kleed des krijgsmans droeg.»

(J. P. Heye.)

Het is ook daarom, dat wij, in de gegevene en eenigzins door ons toegelichte omstandigheden, het van belang achten, elke gelegenheid te baat te nemen, om aan die eenmaal gevoelde behoefte voldoening te geven.

Het artikel 39 van het reglement zegt, dat de redenaar der orde, bij het jaarfeest, een verslag zal doen van hetgeen belangrijk in het afgelopen jaar, de orde betreffende, is gevallen. Zich tot deze bepaling beperkende, zouden er gevallen kunnen voorkomen, dat het den redenaar aan stoffe ontbrak, om aan het jaarfeest eenen gepasten luister te geven. Wanneer men echter bedenkt, waarvoor die ridder-orde is ingesteld en welk doelwit die instelling beoogt, dan voorzeker zal het nimmer aan stoffe haperen, om, daarmede in overeenstemming en bij elke dezer gelegenheden, eene opwekkende, den Nederlandschen krijgsmans adellende redevoering te houden.

Vooreerst toch zoude men niet naar stoffe behoeven te zoeken, om aan het door de wet gevorderde te voldoen, terwijl het nu onlangs voor Bonjol verrigte daartoe welligt eenige heerlijke bladzijden zoude kunnen opleveren. Doch ook zonder de gebeurtenissen van de laatste jaren, is er nog een rijke oogst van lauweren te garen, welke de Hollandsche troepen hebben geplant in de oorlogen van den laatstverloopen tijd. Wij voor ons, hebben gedacht, den 16den Januarij niet beter te kunnen vieren, dan door eenige frissche lauwerbladen te vlechten in den krans van eikenloof, welke de onpartijdige *Clio* reeds vroeger uitdeelde, als belooning voor behaalden krijgsmans- en burgerdeugd.

In onze *Denkbeelden over de Nederlandsche troepen* (zie n°. 12, vijfden Jaargang) zeiden wij: « Met eene goede organisatie en door den besten krijgsmans-geest beziel, toonden de Hollandsche troepen, in de gelederen van het Fransche leger geschaard, dat de krijgs-hoedanigheden hun nationaal eigendom waren.» Wij bevestigden dit gezegde door een paar voorbeelden, aan Fransche schrijvers ontleend, en de door ons geopperde gelegenheid, is bijzonder geschikt de waarheid van het bovengestelde, door de aanhaling van meerdere voorbeelden, te staven.

Naauwelijks was het Hollandsche leger in 1806 door eene nieuwe organisatie tot een meer zamenhangend geheel gebracht, toen het geroepen werd om met het Fransche leger den veldtogt van 1807 in Duitschland mede te maken. In den veldslag bij Friedland, die kort daarop door den vrede van Tilsit gevolgd werd, vochten de Hollandsche troepen met schitterenden moed onder de oogen der Fransche veld-oversten, en werden door deze steeds met onderscheiding en lof bejegend. In de *Documens historiques et réflexions sur le gouvernement de la Hollande*, vindt men daaromtrent het volgende:

« L'armée Hollandaise se distingua dans cette campagne; les cuirassiers et l'artillerie légère principalement, méritèrent les éloges du général *Grouchy* et des autres généraux Français qui les commandèrent momentanément. Voici le rapport qu'on fit au ministre de la guerre:»

« Les cuirassiers de la 2me division de l'armée Hollandaise d'Allemagne, sous le commandement du général Hollandais *Duri*, partirent de Polipsen le 6 Juin et passèrent la Vistule le même jour à Dierschau. Le 8 ils traversèrent le passage près de Liebstadt, et le 14 ils arrivèrent à Friedland, après une marche forcée de quatorze heures. Là ils se déployèrent sous le feu de l'ennemi, et exécutèrent plusieurs charges, dans lesquelles furent blessés le lieutenant-colonel *van Langen*, les capitaines *Fargeon* et *Paatz*, le lieutenant *van Hanswyck*; les lieutenants *Grimm* et *van Hogendorp* se distinguèrent.»

« L'artillerie légère était attachée au centre durant la bataille de Friedland; elle essuya pendant toute la journée le feu continu de l'artillerie et de la mousqueterie, sans que rien put lui faire abandonner sa position; elle y consumma toutes ses munitions, et fut obligée ensuite d'avoir recours à une batterie française voisine, pour obtenir des munitions dont elle avait besoin. *Van Brienen*, *van Ostrum*, le lieutenant *Cramer* (1), le sous-officier *Reichart*, se distinguèrent particulièrement. Les Hollandais perdirent 25 chevaux, mais à l'affaire du 10 Juin ils en reprirent 51 sur les Russes.»

« Au siège de Colberg, l'infanterie Hollandaise rivalisa de valeur avec l'armée Française.»

« La nuit du 26 au 27 de Juin, 200 fusiliers du 7me régiment étaient de tranchée sous les ordres des capitaines *van Berg* et *Schaler* et des lieutenants *Martig*, *Tompson* aîné, *van Freins* et *Meerbech*. Ils furent attaqués par l'ennemi, et le repoussèrent avec vigueur. La compagnie de voltigeurs du 7me régiment couvrit les travailleurs et repoussa l'ennemi. Le lieutenant *Doesberg* s'avança avec 13 hommes sur une redoute ennemie, l'escalada; mais cet officier, oubliant sa blessure pour ne songer qu'à la gloire, ne voulut pas quitter le champ d'honneur. Un second coup de fusil lui perça les deux cuisses; il fut obligé de se faire emporter. M. le capitaine *Fulding* reçut une blessure à la tête; un voltigeur fut tué et 7 hommes furent blessés. Le 1er Juillet, à quatre heures du matin, la compagnie des grenadiers du 2me bataillon du 8me, reçut l'ordre d'attaquer le blockhaus. Le lieutenant *Mackay*

(1) Dezelfde die in September 1830, roemvol als majoor der rijdende artillerie, met den wisser in de hand de functie van kanonnier nitoevenende, daar bijna al de bedienings-manschapen buiten gevecht gesteld waren, sneuvelde.

se distingua, 2 grenadiers furent tués, deux autres mortellement blessés. Le même jour, à cinq heures et demi du soir, la même compagnie, reçut ordre d'emporter le blockhaus à la batonnette, et de le brûler ensuite. Cet ordre fut exécuté avec la plus grande vigueur et l'ennemi poursuivi jusque sous les murs de Colberg. Dans cette action, le brave sergent-major *van der Linden*, le même qui s'était distingué le matin, mourut de la mort des braves. Il en fut de même de 2 grenadiers, un sergent, un fourrier et 2 caporaux, tandis que 9 grenadiers furent blessés.»

« Le 2 Juillet, le capitaine *van Loon* reçut ordre de soutenir les tirailleurs que se trouvaient devant le fort Loison. Il repoussa les avant-postes ennemies; mais, ceux-ci ayant reçu du renfort de la place, nos troupes se retirèrent dans le fort, à l'exception des grenadiers qui se postèrent au-dehors, la droite appuyée au fossé; ils restèrent ainsi sous le feu des chasseurs prussiens et de la mitraille. Le capitaine *van Loon* montra la plus grande bravoure et le plus grand sang-froid. Les lieutenants *Hubner* et *van Hoff* furent blessés. Le sergent-major, 3 caporaux et 18 grenadiers le furent grièvement; un grenadier fut tué. Le général *Fririon*, qui commandait dans cette affaire, ne peut assez se louer de la bravoure du capitaine *van Loon*, et de celle de ses sous-officiers et soldats en général.»

« Les troupes sont animées du meilleur esprit, et elles ne demandent qu'à trouver l'occasion de se distinguer et de se sacrifier, s'il le faut, pour l'honneur des armes de S. M.»

« M. le général *van Hasselt* entraînait les troupes par son exemple et son courage.»

Een weinig verder vinden wij, in het hierboven bedoelde werk, eenige zinsneden, mede getuigende van den krijgsgesest der Hollandsche troepen:

« Pendant le siège de Copenhague, les Français s'emparèrent de Strahlsund.»

« Dans la campagne de cette année, l'armée Hollandaise fut chargée du siège de Colberg et de la guerre contre les Suédois. Elle étoit sous les ordres du maréchal Français *Mortier*, lorsque le 16 Avril, ce maréchal attaqua les Suédois, les battit, pénétra dans Anclam, et poussa ses avant-postes au-delà de la Piène.»

« Le corps d'armée Hollandaise eut la plus grande part à ces combats, et se conduisit de la manière la plus glorieuse. Le 2me régiment de hussards et le 7me d'infanterie se distinguèrent particulièrement. Ce furent les Hollandais qui obligèrent l'armée Suédoise, en Poméranie, à la suspension d'armes qui fut signée le 18 du même mois.»

« Voici les personnes qui se distinguèrent le plus dans ces combats:»

« *Corneille Walk*, brigadier au 2me régiment de hussards; cerné de toutes parts, il se fit jour le sabre à la main et rejoignit son corps. Le brigadier *Hoevelaer*, qui à la tête de 6 hussards battit une patrouille Suédoise de 5 hommes commandée par son maréchal-de-logis et les fit tous cinq prisonnier. Le 1er lieutenant *Worbert* de la seconde compagnie d'artillerie légère, lequel s'empara d'une chaloupe canonnière ennemie. Le colonel du 2me régiment d'infanterie *Lycklama-a-Nyeholt* déploya une grande valeur et beaucoup de sang-froid. Le lieutenant-colonel *Storm* passa à gué deux canaux très-profonds avec un bataillon, malgré le feu ennemi. Dans cette action se distinguèrent particulièrement le capitaine *Groeninga*, le caporal des grenadiers *Apeldoorn*, le soldat *de Raai*, le lieutenant-colonel *Roussel*, les capitaines *Schephorst* et *van Pfäfferrath*, les lieutenants *Bosman* et *de Burer*. Le lieutenant-colonel du 2me régiment de hussards *Renno*, avec un escadron, repoussa l'ennemi, lorsque celui-ci tournait le corps d'armée. Le général *Mascheck* arrêta l'ennemi pendant une heure, à la tête d'un seul escadron du même régiment. Cinq hommes du même régiment, les lieutenants *Pyman* et *Mascheck*, et les maréchaux-de-logis *Flink*, *Schneider* et *Bruinage*, chargèrent l'artillerie ennemie, et s'emparèrent d'une pièce de canon. »

Het was niet in de velden van Duitschland en Polen alleen dat de Hollandsche troepen zich met roem overdekten, maar ook het Spaansche schier-eiland was getuige, dat de gestaalde moed der vaderen op de naneven was overgebracht. Reeds hebben wij in weinige regelen — aan officiële stukken ontleend — eene luisterrijke eer-trophé, den Nederlandschen krijgsstand toegewijd, op nieuw onthuld en welligt aan de vergeetelheid ontrukkt; de namen van menigen landgenoot, waarvan sommige nog in leven zijn, of door naaste betrekkingen in het leger worden vertegenwoordigd, zijn daardoor met eenige frische palmen omkranst. En toch blijft er nog veel overig te vermelden en als voorbeelden tot navolging aan te wijzen. Het algemeene gevoelen heeft den Franschen krijgsman het regt toegekend, om een oordeel te mogen uitbrengen over betwiste punten, betreffende het krijgs-gehalte van deze of gene troepen. Indien deze dan als competente regters kunnen en mogen optreden, dan toch is het krijgs-gehalte van den Hollandschen soldaat reeds door de bovenstaande officiële rapporten van beroemd geworden Fransche veld-oversten op eene hooge waarde geschat. Verraad en partijzucht hebben in de laatste jaren echter het onmogelijke gedaan, om dat gehalte, in dien tijd met zoo veel bloed en opofferingen verkregen, te bezwalken. Ook enkele Fransche schrijvers of redenaars hebben dien partijgeest ondersteund; doch zij die de Hollandsche troepen, zelfs die van vroeger tijd, miskenden, hadden niet gedeeld in

den krijgsroem welke de Fransche benden bijna overal inoogsten, en hadden dus evenmin getuigen kunnen zijn van de roemruchtige daden hunner Hollandsche wapenbroeders (1). Het is ook daarom dat wij ons nog meer geroepen gevoelen, om het Nederlandsche leger zuiver te houden van den vlek, die men op deszelfs vroegere daden zoude willen werpen, of de pogingen van den partijgeest om dezelve te verduisteren, op eene gepaste wijze te verijdelen. Aan het tegenwoordige leger willen wij dien eere-spiegel nogmaals voorhouden, en door de beelden van dapperheid en beleid, die hij vertoont, opwekken tot het onderhouden van eenen gewenschten krijgsgesest, als een nationaal eigendom. Nu vooral toch is het van het hoogste gewigt denzelven zuiver te bewaren, daar het leger voor het eigen erf, voor ware Vaderlandsche belangen dienen, en met de leus der vaderen op de vaandels eenen ongedeelde roem kan inzamelen.

Eene brigade Hollandsche troepen, onder het bevel van den generaal *Chassé*, was den 25sten October van het jaar 1808 op het Spaansche grondgebied getrokken, en werd dadelijk onder de bevelen van den maarschalk *Lefebvre* gesteld. Zoo dra deze zijne drie divisien bijeen had, trok hij tegen de troepen onder de bevelen van den Spaanschen generaal *La Romana* op, verdreef dezelve van het Durango-gebergte, waarna hij Bilbao binnentrok. De Fransche troepen welke bij den aanval der hoogten aanvankelijk terug geworpen waren, werden door de Hollanders vervangen. Het was bij die gelegenheid, dat zij de hoogachting der Fransche bevelvoerders dermate wegdroegen, dat deze moesten verklaren, voor 't minst geen schooner wapenfeiten gezien te hebben. Met weergalooze kalmte en onverschrokkenheid werd de bedoelde vrij sterke positie door de Hollanders met de bajonet genomen, welk feit de eerste grondslag werd voor den eervollen bijnaam welke de Franschen den generaal *Chassé* later gaven. Het bovenvermelde werk zegt daarover het volgende:

« On avait reprit l'offensive. Le maréchal *Lefebvre* battit les troupes de *La Romana* et entra à Bilbao. La brigade Hol-

(1) In de werken over de oorlogen der Franschen in Duitschland, in Rusland, Polen en Spanje, die in den laatsten tijd het licht hebben gezien, vindt men bijna geen gewag gemaakt van de Hollandsche troepen. In het werk van *A. Hugo*, *la France Militaire*, dat zich overigens door overdrevene partijdigheid kenmerkt, worden onze troepen, die toch in 1807—1810 nog geenszins bij de Fransche regimenten waren ingelijfd, beschouwd als Fransche troepen, waardoor ook de door hen behaalde roem als Fransch eigendom verklaard is. Dit was voor ons eene reden te meer om aan het vroegere oordeel der Franschen te herinneren.

landaise, qui venait d'entrer en Espagne le 25 Octobre, eut part à cette affaire et se couvrit de gloire. Elle attaqua les espagnols sur les montagnes de Durango, emporta de vive force les positions ennemies, et rien ne put résister à son choc. La compagnie de *Groenia*, et le lieutenant-colonel *Storm de Grave* se distinguèrent particulièrement. Le capitaine des grenadiers *Weyman*, le lieutenant *Klapp* et l'aide-de-camp *Clarion*, furent blessés. Le maréchal *Lefebvre* témoigna sa satisfaction aux Hollandais, et déclara qu'il était impossible d'être plus valeureux.»

Deze hooghartige erkenning van hunnen koelbloedigen moed, staalde den krijgsgesest der Hollandsche troepen. Het Fransche legerhoofd had eene gevoelige snaar getroffen, en eene emulatie opgewekt, die later de schoonste vruchten voor den Hollandschen wapenroem opleverde. Het getuigenis uit den mond eens beproefden aanvoerders wilden zij gestand doen, en in de vele krijgs-voorvallen waarin de Hollandsche brigade deel nam, toonden zij hoe de Hollander zijn gegeven woord weet te houden. Het gevecht den 17den Maart 1809 bij *Messa-d'Ibor* door de divisie van den generaal *Laval* geleverd, was, onder vele dergelijke wapenfeiten, weder eene schoone gelegenheid voor de Hollandsche krijgsglieden, om onverschrokkenheid met opgewonden geestdrift te paren. In de *Documens historiques*, enz., vindt men daaromtrent het volgende:

« Le marquis de la *Romana*, qui avait été défait à *Epinosa*, reparut en Galicie avec des forces imposantes, et défia les Français. Dans la bataille du 17 mars, la brigade Hollandaise se couvrit de gloire. Elle quitta son camp de *Talaveyra* de la *Reyna* le 15 mars, passa le *Tage* et le lendemain elle arriva à *Paraleda de Gardin*. Le 17 elle rencontra l'ennemi près de *Bonnal*, et le chassa de sa position. L'ennemi s'étant retiré dans les rochers, la division du général *Laval* les attaqua; la brigade Hollandaise était en réserve; les Hollandais se formèrent en carré, soutinrent l'attaque de la division sous un feu très-vif de mousqueterie et de mitraille, et s'avancèrent l'arme au bras contre les retranchemens; cette manoeuvre audacieuse mit l'ennemi en fuite et DÉCIDA la victoire (1).

Het was de Hollandsche infanterie niet alleen, die, door hare stoutmoedige bajonet-aanvallen, zich eenen roemrijken naam verschaften; maar ook de Hollandsche kavallerie toonden dien eveneens waardig te zijn. Een zeer bekend Fransch ge-

(1) Bij de laatste Fransche schrijvers over dezen veldtocht, en onder anderen *A. Hugo*, wordt wel gewag gemaakt van dit stoutmoedige wapenfeit, doch door verregaande partijdigheid gedreven, vergeten zij te melden, dat het de Hollandsche troepen waren die de eer der overwinning toekwam.

neraal hechte daaraan zijn zegel. Het meergemelde werk doet zulks als volgt kennen:

« Le 27 mars, le général *Sébastiani* défit complètement les Espagnols près de *Ciudad Reale*, et les dispersa au-delà de la *Sierra Morena*. Dans cette bataille, les hussards Hollandais chargèrent l'infanterie espagnole avec une rare intrépidité et avec le plus grand succès. Parmi les officiers qui s'y distinguèrent le plus, on compta le colonel *Roest*, les capitaines *Coti*, *Weitzel* et *Falken*, l'adjutant-major *Hoevenaar*, les 1er lieutenants *Verhagen* et *Lesueur*, les lieutenants *van Omphal* et *Rodekerke* et le sous-officier *Hunnermans*. Le général *Sébastiani* écrivit au roi sur cette affaire dans les termes suivans:»

« « Je me vois obligé de rendre compte à V. M. de la conduite brillante de ses hussards, et particulièrement de leur colonel le chevalier *Roest van Alkemade*. Leur conduite aux affaires qui viennent d'avoir lieu le 7 de ce mois à *Ciudad Reale* et le 28 à *Santa Cruz* les immortalise. Le courage qu'ils ont déployé, les services qu'ils ont rendus dans ces journées, ont été appréciés par toute l'armée, et particulièrement par moi. Mais, en donnant à V. M. une nouvelle qui lui sera aussi agréable, je regrette d'avoir à lui annoncer que le colonel *Roest van Alkemade* a été grièvement blessé en chargeant l'ennemi avec une rare intrépidité. Nous avons tout lieu d'espérer qu'il se rétablira: je le désire d'autant plus, que V. M. conservera un sujet aussi vaillant, qu'il se montre dévoué à son roi et à sa patrie.»»

« L'adjutant-major *Hoevenaar* et le sous-officier *Hunnermans*, voyant leur colonel dangereusement blessé, volèrent à son secours, et le délivrèrent des ennemis qui l'avaient déjà entouré. Le colonel *Roest*, à la tête d'un escadron du régiment chargea un corps espagnol fort de trois mille hommes d'infanterie et d'un régiment de cavalerie.»

Den 10den Augustus daaraanvolgende had dezelfde generaal *Sébastiani*, onder de oogen van koning *Joseph*, nogmaals gelegenheid de dapperheid der Hollandsche troepen en hunnen blinkenden krijgsgesest te bewonderen:

« Le 11 août, le roi *Joseph* remporta une brillante victoire près d'*Almonaced*. Les Hollandais s'y couvrirent de gloire. Le 9me corps de l'armée Française s'étant porté à *Tolède* le 9 août, fit des sorties par les portes d'*Alcantara* et de *Saint-Martin*; le général Hollandais *Chassé* força l'ennemi dans la position avantageuse qu'il avait prise, le poussa l'épée dans les reins jusqu'au village *Bourgellos*, et lui fit beaucoup de prisonniers. Dans la journée du 11, les hussards Hollandais se distinguèrent particulièrement; et le lieutenant-colonel d'artillerie *Trip*, qui s'était couvert de gloire dans les mois précédens, fit beaucoup de mal aux ennemis. Le 1er lieutenant *Clarion*, aide-

de-camp du général *Chassé*, se fit remarquer, et eut un cheval tué sous lui; le lieutenant *Stephanson* se distingua. Pour récompenser de leur bonne conduite les Hollandais de l'armée d'Espagne, ils furent autorisés à compter pour deux chacune de leurs campagnes dans la Péninsule.»

Bij gelegenheid van de landing der Engelschen in het jaar 1809, drukte de Fransche senaat het zegel op den krijgsmoed welke de Hollandsche troepen zoowel in Duitschland (tegen *Schill*), in Spanje, als in Zeeland behaalden, door de zinsnede welke in een adres aan den Franschen keizer was opgenomen, en die aldus luidde: «La nation Hollandaise dont le territoire est attaqué, lève avec fierté ses antiques bannières, qui rappellent tant de hauts faits des valeureux Bataves.»

Wij zouden die reeks van roemrijke wapenfeiten en eervolle getuigenissen van de beroemdste Fransche veldheeren nog lang kunnen rekken, wanneer er bij ons geene redenen bestonden, om die bronnen van nationalen wapenroem niet in eens uit te putten. De laatst aangehaalde uitspraak van een staats-ligchaam dat zoo vele beroemde en verlichte mannen in zich bevatte, zou trouwens alleen voldoende zijn, om den partijgeest te ontwapenen en het krijgsgelalte der Nederlandsche troepen naar waarde te doen schatten. Wij vermeenden dan ook hiermede de opgenomene taak als afgedaan te beschouwen. Het is waar, dat wij aan vele onzer lezers welligt niet anders dan bekende zaken hebben voorgehouden, doch ook deze zullen voorzeker, om *doel* en *strekking*, eene herhaalde herinnering billijken.

Wij hebben willen aanduiden, dat de instelling eener ridder-orde, gewijd aan *moed*, *beleid* en *trouw*, in de eerste jaren onzer herboren onafhankelijkheid, op geene ephemère beweeg-oorzaken steunde. De koninklijke stichter kon met gerustheid dit blijk zijner vereering van Nederlandschen moed en beleid uitloven, met het bewustzijn, dat het Hem, in tijden van gevaar, aan geene gelegenheden zoude ontbreken die te kunnen uitreiken, en daarmede ook *trouw* te beloonen. Wij hebben tevens op deze wijze den feestdag dier orde willen gedenken, om daarbij den jongeren den weg aan te wijzen die de ouderen hebben bewandeld. Wij hebben daarenboven, naar vermogen, werkzaam willen zijn, om aan allen, die ons in deze vlugtige schets hebben gevolgd, te doen gevoelen, hoe ondankbaar wij, jongeren, dikwerf zijn in de bejegening dier oude eerwaardige krijgslieden, welke door ouderdom of gebreken het zwaard hebben moeten afleggen. De vlugtige blik dien wij achter ons hebben geworpen, heeft ons doen zien, hoe veel er nog moet verrigt worden, om den roem onzer voorgangers te overtreffen, en dit toch moet het doelwit en het streven der volgelingen zijn. Door den ouden krijgsman

die, op zijne lauweren rustende, het karig toegedeelde en dikwerf door *velen* nog beknibbelde brood, in stille eenzaamheid moet nuttigen, te eeren, zullen wij onze gevoelens adelen, en ons waardig maken hunne voetstappen te drukken. Door den behaalden krijgsmoed der voorgangers gedurig te herinneren en te bewieroken, zullen wij ons zelve en onze volgelingen tot ware soldaten vormen, en onze en hunne harten vuriger doen kloppen voor de eer der wapenen, voor het Vaderland en den Koning. Door den krijgsmansstand op deze wijze te eeren en eer aan te doen, zullen wij eindelijk ook alle onze landgenooten, in welke betrekkingen zij mogen zijn, dwingen tot het afleggen van die vooroordeelen, die de verdere ontwikkeling van eenen noodzakelijken krijgsgeslacht voor alsnog in den weg staan. Dan! ja dan zal de ZESTIENDE JANUARIJ, in het vervolg van tijden, telken jare een feest worden, waarin de geheele natie zal deelen, omdat zij bij den aanvang van elken jaarkring zal herinnerd worden, dat het bolwerk van den Staat hecht en sterk, en den adel des MOEDS, des BELEIDS en der TROUW waardig is.

En eindigende, willen wij de gevoelens en wenschen van eenen wegslependen Franschen schrijver (1) voor de onzen nemen en zeggen:

«Heureux! si notre voix, devenu éclatante aux mots sacrés d'honneur et de patrie, va réveiller de nobles coeurs endormis sous la croix dont c'est la devise, ou tirer d'une torpeur funeste quelqu'un de nos jeunes compagnons d'armes engourdis peut-être par la paix et dégoûté par le repos. Heureux! si notre conviction profonde appelle d'honorables sympathies, provoque de généreuses résolutions, trouble quelques consciences et fait naître des méditations sévères dans tous les rangs! Puisse le jeune homme, aux premiers pas d'une carrière qui commence, trouver dans nos paroles une démonstration mathématique de ses devoirs, et la base logique de son exaltation! Puisse le vieux guerrier, au derniers pas d'une carrière qui s'achève, en pardonnant à notre faiblesse, sourire à nos efforts pour peindre les sentiments qui l'ont animé, et sentir s'éveiller dans son ame en nous lisant

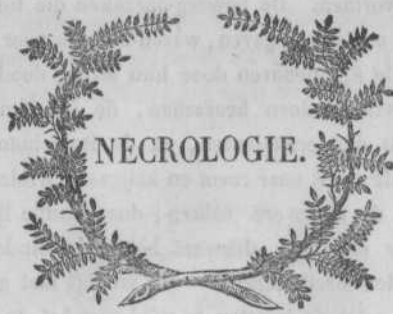
« Quelque reste assoupi de cette antique flamme
« Qui l'embrasait pour son pays! »

Breda,

J. C. VAN RIJNEVELD.

den 16den Januarij 1858.

(1) A. L. BLONDEL, *coup d'oeil sur les devoirs et l'esprit militaires.*

C'est peut-être avec deux ou trois cents couronnes
de chêne que Rome a conquis le monde.

Onder de landen en volken der oudheid, heeft Egypte den meesten invloed op de toenmaals bekende wereld uitgeoefend. Als wieg en bakermat der kunsten, wetenschappen en mysteriën, werd het ook de school van *Orpheus*, *Homerus*, *Pythagoras*, *Plato*, *Solon* en *Lycurgus*. De grootsche denkbeelden, waaraan het voedsel gaf, zijn nog merkbaar aan de reusachtige overblijfselen, verspreid op dien alouden bodem, en eeuwen, nadat de schitterende glans van het oude Egypte reeds geweken was, waren de andere beschaafde landen nog getuigen van deszelfs voormalige grootheid. Zoo schonk het deszelfs obeliskken aan Rome, deszelfs wetten aan Griekenland, deszelfs theocratische instellingen aan een gedeelte der Oosterlanden, deszelfs koloniën en andere gebruiken aan onderscheidene gewesten in Azië en Europa. Veertig eeuwen zweven over de pyramiden, de onverwoestelijke getuigen van het krachtvolle vermogen dier oude volken, in het verwezenlijken van het denkbeeld der onvergankelijkheid.

Dat denkbeeld schijnt bij de Egyptenaren den grondslag te hebben uitgemaakt voor alles wat zij wrochten. Zij wilden blijven bestaan, ook zelfs als de aarde hunne stof weder tot zich genomen had, en dit streven deed bij hen een ander denkbeeld voorlichten, dat aan de zedekunde den krachtvolsten steun gaf. De Egyptische wetgevers hadden eenen blik in de onsterfelijkheid geworpen, en die blik droeg vruchten bij de opstelling hunner wetten. De wetten toch regelden het gedrag der menschen slechts voor zoo lang zij ademden, doch bij het graf verstomde de taal en kracht der wet, wanneer het koude overblijfsel in den schoot der aarde werd opgenomen. Zulks deed het beginsel aannemen, om hunne land- en natuurgenooten aan iets te binden dat hen overleefde, en hunne belangstelling te wekken op het oordeel dat de overlevenden zouden vellen over den handel en wandel der afgestorvenen. Op deze wijze onderwierpen zij de openbare meening aan het

bindende der wetten, en van toen af oefende deze haren invloed zelfs tot in het graf uit. De mensch verdween, doch de opinie over hem bleef levendig, en een eervolle naam of verachting werd zijn deel. Magtig werd de invloed welke de in Egypte gebruikelijke oordeelvellingen over de afgestorvenen uitoefende; de wetgever had een voornaam doel bereikt, want hij had het goddelijke zaad der onsterfelijkheid doen ontkiemen in de harten der geregeerden; kiemen welke *Socrates* later deed bevruchten.

Bij het graf aangekomen, werd het lijk opgehouden door de uitvoerders der wetten: «Wie gij ook zijn moogt, geeft aan het vaderland rekenschap van uwe daden? Welk gebruik hebt gij van den tijd en van uw leven gemaakt? De wet ondervraagt u, het vaderland hoort u aan, de waarheid zal een oordeel vellen.» Te midden van het verzamelde volk antwoordde een der naastbestaande des overledenen op deze vragen, en daarna sprak de magistraat het oordeel uit. De waarheid alleen werd hier toegelaten en vleijerij gebannen. Zelfs de vorsten waren aan dit gebruik onderworpen, en het werd als billijk beschouwd, dat het geopende graf de grenspaal werd tusschen de vleijerij en het stoffelijk overblijfsel der vorsten: de waarheid begon dáár waar het gezag eindigde.

Van deze aloude Egyptische wet, die door geen ander volk op deze zelfde wijze gevolgd werd, stamden echter de lijk-redevoeringen, bij de Grieken en de Romeinen in gebruik, af, en hebben, hoewel met verschillende wijzigingen, de eeuwen doorgeleefd, zoo het schijnt, om niet weder te vergaan.

Met de kunsten namen de Grieken ook vele oude gebruiken en instellingen van de Egyptenaren over. Deze echter kwamen op eenen anderen grond, en droegen gewijzigde vruchten. Van aard hartstogtelijk en hoogst gevoelig, waren de Grieken meer dan de ernstige Egyptenaren vatbaar voor de indrukken van alles wat op de verbeelding werkte. Het beginsel van uitgestrekte vrijheid werkte als eenen magtigen hefboom op den Grieksch burger, terwijl het beginsel van onderlinge gelijkheid, hen eene hooge waarde deed stellen op de opinie hunner medeburgers. De menigte van kleine staten waarin Griekenland verdeeld was, deed eene soort van onderlinge wedijver ontstaan, die mede het zijne toebragt om de vermaardheid en den roem door de Grieken met hartstogt te doen beminnen en te doen najagen.

Zoo zag Griekenland een schoon helden-tijdvak aanbreken; een tijdvak dat het zich zelf voorbereid had door deszelfs dichters en redenaars, en door den lof en de belooningen die het uitdeelde aan zijne verdienstelijke zonen. Dat land moest groote burgers voortbrengen, want het kweekte de liefde tot het vaderland, de zucht naar grootsche daden en naar roem reeds in de harten der kinderen, door alles wat de zinnen

konden streelen. Geheel Griekenland was, als ware het, één gedenkteeke aan den roem en de vermaardheid van deszelfs groote burgers toegewijd. De straten, de tempels, de galerijen en voorportalen, alles gaf lessen aan de jeugd, overal prijkten de beeldnissen der groote mannen, overal hoorde men dichters en redenaars de heldenfeiten der levenden, maar vooral der afgestorvenen, met geestdrift bezingen, bewieroken en der onsterfelijkheid toewijden.

In Egypte, waar de staatkunde zeer naauw met de religie in verband stond, hadden de lijkredenen voornamelijk ten doel, om bij alle klassen van burgers de zedekunde tot rigtsnoer van 's menschen handelingen te doen strekken. In Griekenland moesten zij de ziel verheffen, de gevaren en den dood doen verachten; zij moesten nieuwe helden vormen als de staat er verloren had.

Zoo sprak *Pericles*: « Burgers! de helden die gij in het graf hebt doen nederdalen, zijn voor het vaderland gevallen. Wanneer gij met zelf-verheffing de grootheid van het land uwer geboorte bewondert, denk dan, dat gij het verschuldigd zijt aan hen die daarvoor hun bloed gestort hebben. Door hun leven aan den staat ten offer te brengen, kochten zij de eervolste rustplaats; ik spreek niet van die waarin hunne gebeenten zijn opgesloten; de roem der groote mannen wordt niet door het marmer dat hun bedekt omvat, de geheele aarde is hun praalgraf; hunne namen leven in alle harten en het is daarin dat hun aandenken eeuwig zal blijven voortleven.»

Redenaars als eenen *Pericles* en *Demosthenes* wisten dien wierook te verbreiden en tot groote uitkomsten te doen leiden. Zij wisten de geestdrift steeds gespannen te houden, en terwijl de verrukte Grieken de graven hunner groote mannen met bloemen, eikenloof en lauwerkransen bestrooiden, zwoeren zij in geestvervoering ze na te streven en zoo mogelijk te overtreffen.

Ook de Romeinen leerden spoedig dien zedelijken hefboom kennen, waarden en met voordeel aanwenden, toen de fiere wereldbedwingers in de veroverde landen niet te vergeefs de lessen der groote meesters gehoord, en der welsprekendheid te Rome eenen zetel geschonken hadden. Rome had vele helden gekweekt; *Cicero*, *Cesar*, *Hortensius* deden ze vermenigvuldigen, door de namen der gestorvenen in het symbool der eeuwigheid te doen griffelen.

Het was geenszins ons voornemen, om onze lezeren een volledig geschiedkundig overzicht te leveren omtrent het ontstaan der lijkredenen en necrologische schetsen, van de oudheid af tot aan onze dagen opklimmende, maar hebben slechts eenige punten als ter loops willen aanvoeren, om eenen onmerkbaaren overgang van het voorgaande artikel op het onderhavige on-

derwerp te vormen. De beweeg-oorzaken die tot het eerstbedoelde opstel aanleiding gaven, waren het ook voor dit volgende.

Wanneer de Egyptenaren door hun streng dooden-oordeel de zedekunde wilden doen heerschen, de Grieken door hunne redenaars- en dichters-talenten, en de Romeinen door hunne helden-taal, de zucht naar roem en krijgs-eer wilden opwekken, dan hebben de nieuwere volken, door hunne lijkredenen en necrologische schetsen, dikwerf beide doeleinden zoeken te bereiken. Men heeft echter — en welligt met grond — willen beweren, dat de laatsten te mild met lof, te karig met berisping omgingen, en dat men daardoor te veel was afgeweken van het oorspronkelijke denkbeeld dier stoffe. Maar vinden wij dit — zoogenaamd — gebrek niet reeds bij de Grieken aanwezig? Verborgten zij niet deze en gene gebreken des afgestorvenen, door rhetorische vormen en dichterlijke beelden, om alleen de verdiensten te doen schitteren en verhevene voorbeelden tot navolging den volke voor te spiegelen? Het eigenlijke doel werd alleen voor oog en gehouden, terwijl het lijk slechts de stoffe leverde voor de lessen die het beoogde beginsel zoude doen aankweken. In dien zin houden wij het ook voor nuttig, om in losse omtrekken de verdiensten te schetsen van de mannen die wij in hoogere krijgs-betrekkingen gekend hebben, aan wier bevelen wij hebben gehoorzaamd, en die ons zijn voorafgegaan in een beter leven; die taak op te vatten, en zoo veel als krachten en vermogens dit toelaten uit te voeren, wordt, in zekeren zin, pligt, wanneer die afgestorvenen eene rol hebben vervuld in de krijgs-gebeurtenissen die het gelukkige Nederland zoo plotseling uit den droom des eeuwigens vredes wekte.

Het leger te velde heeft twee verdienstelijke aanvoeders verloren. Beiden hadden aanspraak op eene dankbare herinnering; beider stoffelijk overblijfsel hebben het regt op eene JANUARIJ-KRANS.

Ofschoon niet dan zeer dorre bescheiden ons ten dienste staan, willen wij echter onze lezeren eenen vlugtigen blik doen werpen op hunne loopbaan, krijgs-verrigtingen, eervolle wonden en belooningen. In karakter en ziels-hoedanigheden verschillende, hadden het geluk, de omstandigheden, en welligt ook het toeval, mede invloed op hunnen levensloop. Beide op de baan des roems gesteld, was het slechts aan den eersten vergund, om zich nu en dan uit de menigte te verheffen, en met den degen-spits zijnen naam hier en daar op de gedenk-teekenen van Hollandschen wapen-roem te griffelen. De andere, kalm en met de gestrengste begrippen van pligts-vervulling, onder zijne krijgsmakkers den voorgeschreven weg bewandelende, mogt slechts van den algemeen behaalden roem zich een bescheiden deel toetigenen. Beiden hadden bijzondere verdiensten, die in verschillende omstandigheden naar waarde ge-

schat en op prijs gesteld zijn. Deze hebben ons in de gelegenheid gesteld eenige bloemen op hun graf te strooijen, en bij hunne zerken een vergeet hen niet te planten.

Johannes Petrus Sprenger werd den 4den October 1777 te Dordrecht geboren, en begon reeds zeer vroeg zijne militaire loopbaan (10 April 1785), als kadet bij het regiment van *Stuart*, waarvan hij echter op den 2den November 1787 zijn ontslag nam. Na eenigen tijd buiten dienst-betrekking gebleven te zijn, trok de jeugdige *Sprenger* het eervolle soldatenkleed weder aan op den 10den Mei 1796, aangesteld zijnde als kadet-wachtmeester bij de 1ste kompagnie Bataafsche rijdende artillerie. Drie jaren daarna werd hij tot opper-wachtmeester bij dezelfde kompagnie bevorderd, en maakte, in dien rang, den veldtogt van 1799 in Noord-Holland mede. De beide daarop volgende jaren zagen hem in Duitschland op een grooter oorlogs-tooneel en bij grooter gebeurtenissen, wordende hij op den 10den December 1800, bij eenen uitval van Wurtzburg, door een geweer kogel aan het regter-been gewond. De algemeene vrede, die kort op dat woelige tijdvak volgde, deed hem eenen nieuwen en werkdadigen werkkring opzoeken. Op zijn verzoek en in zijnen rang als sergeant-majoor overgeplaatst bij het 3de bataillon jagers, scheepte hij zich met de koloniale troepen in, en bleef tot 1804 in de kolonie Suriname, alwaar hij den 21sten October 1805 tot 2den luitenant-adjudant bij bovengenoemd bataillon werd aangesteld. Den 10den April 1804, in het fort Amsterdam in bezetting zijnde, werd hij door de Engelschen gevangen genomen; doch kort daarna, onder belofte van tot zijne uitwisseling niet tegen de Engelschen te dienen, ontslagen. In Holland terug gekeerd zijnde, werd hij, bij de inlijving van de jagers, den 2den Maart 1807 overgeplaatst bij het 2de regiment infanterie van linie als 4ste luitenant-adjudant. Den 20sten derzelfde maand werd hij uitgewisseld en van zijn woord ontslagen. In de laatste betrekking maakte hij de veldtogten van 1807 en 1808 in Duitschland mede.

In het kort tijdsverloop van nog geen 12 jaren, had de nog jeugdige *Sprenger* in twee werelddeelen voor den Holland-

schen wapenroem gestreden, en reeds een aantal gevechten en veldslagen bijgewoond. Wonden en krijgsgevangenschap had hij overleefd, en aan al de wisselvalligheden van het krijgsmans-leven deel genomen; doch tot nog toe was hem de gelegenheid niet gunstig geweest om zich bijzonder te onderscheiden. Het Spaansche schier-eiland, het tooneel van zoo menig helden-feit door Hollandschen moed en volharding voortgebracht en ten uitvoer gelegd, werd ook voor hem een strijdperk, waarin hij de laurieren mogt plukken, zoo lang gewenscht en met zoo veel geestdrift te ontmoet gezien.

Met het 2de regiment infanterie van linie naar Spanje gezonden, woonde hij aldaar de veldtogten van 1809—1810, 1811, 1812 en 1813 bij. Naauwlijks in Spanje aangekomen, vond hij eene gunstige gelegenheid om zich op eene zeer voordelige wijze te doen kennen. Den 27sten Junij 1809 namelijk, verloor zijn regiment bij Talavera de la Reina, in eene hand-gemeenschap, deszelfs beide vaandels, door het sneuvelen van den sergeant-majoor-vaandeldrager. *Sprenger* kreeg daarop van den generaal *Chassé* den eervollen maar gevaarlijken last, om die tusschen den vijand terug te halen, en kweet zich van die opdracht met onverschrokken moed en beleid. Den 6den September van hetzelfde jaar, zag hij zich beloonen door het kapiteins-brevet, en dit was eene nieuwe aansporing om op den ingeslagen weg te blijven voortgaan. Niet lang behoefde hij naar gelegenheden te wachten, om te toonen, dat dapperheid geene *voorbygaande* ziels-hoedanigheid bij hem was. Den 24sten Januarij bij Lerma, met ongeveer 100 man infanterie bij zich, ziet hij zich plotseling door 900 Spaansche kavalleristen aangevallen, spreekt zijne brave Hollanders toe, en voert in hun gemoed de geestdrift die hem zelf bezielde; en in weêrwil van de beide kogel-schoten, die hij in den hals had ontvangen, bleef hij de zijnen aanvoeren, al de aanvallen des vijands bloedig afwijzende. Een eere-sabel, door den toenmaligen koning van Holland aan hem geschonken, was eene streelende belooning, en het sprekendste bewijs dat deze kloeke daad in zijn vaderland was bekend geworden. Den 29sten Julij van datzelfde jaar, was hij nogmaals in de gelegenheid een dergelijken trek van onverschrokkenheid te geven. Bij Pampeluna namelijk, en reeds aan de regter-knie gewond zijnde, bleef hij aldaar met zijne kompagnie post houden tegen eenen overwigtigen vijand, en in weêrwil dat de divisie onder de bevelen van den Franschen luitenant-generaal *Vermaesen* terug trok. Een tweede wond aan den regter arm, veroorzaakt door het springen van eene granaat, konde hem niet dwingen zijnen post te verlaten.

Van toen af had *Sprenger* zich doen kennen bij de Fransche troepen, en ruimschoots mogt hij nu in de hoogachting deelen, welke deze, op het punt van dapperheid zoo bevoegde

scheids-regters, zijnen Hollandschen wapenbroeders in Spanje toedroegen.

Op den 18den Augustus 1812 werd onze *Sprenger* bij het 150ste Fransche regiment infanterie van linie ingelijfd, en kort daarop (26 November) ontving hij tot belooning van zijne vroegere diensten het kruis van het legioen van eer. Voor hem was dat jaar ongemeen vruchtbaar in wapen-eer en in belooningen, daar hij op den 16den December zich tot luitenant-kolonel bij het 2de regiment ligte infanterie zag bevorderen.

Met zeer veel onderscheiding diende de nieuwe luitenant-kolonel — die het in den tijd van 10 jaren van 2den luitenant tot hoofd-officier had gebragt — aan het hoofd van zijn bataillon. Menig gevecht en menige krijgs-handeling werd door hem sedert zijne benoeming bijgewoond, en overal toonde hij zich als den onverschrokken Hollandschen soldaat, en als een voorbeeld aan zijne Fransche onderhoorigen, wien hij den hem reeds zoo bekenden weg des roems moest aanwijzen.

De reeks zijner kloekmoedige daden was echter nog niet gesloten, en ook de Fransche bodem moest getuige zijn, wat Hollandsche moed vermag, wanneer die slechts op eene menschkundige en doelmatige wijze geprikkeld wordt. De 10de Maart 1814 te Merie in Champagne zijnde, sloeg hij zich aan het hoofd van 620 man tegen 15,000 man vijandelijke troepen, dreef deze de stad uit, nam voor de brug, welke in brand gestoken was, twee stukken geschut, en trok dezelve over. Dit feit droeg veel bij tot het winnen van den slag.

Kort daarna vernam de luitenant-kolonel *Sprenger* de gebeurtenissen die in zijn vaderland waren voorgevallen, en nu wenschte hij zijne verkregene ondervinding aan de dienst van zijnen regtmatigen vorst toe te wijden. Zijn aanzoek om een eervol ontslag uit de Fransche dienst werd op den 10den Mei 1814 toegestaan, waarna hij in het vaderland terugkeerde. Den 15den November daaraanvolgende ging hij in Nederlandsche dienst over, en ontving eene aanstelling als majoor met rang van luitenant-kolonel bij het bataillon infanterie nationale militie n°. 9, om rang te nemen van den 26sten Junij 1814. Eene reeks van overplaatsingen en benoemingen volgde op deze eerste aanstelling, te weten: overgeplaatst als luitenant-kolonel bij het bataillon nationale militie n°. 55, den 10den April 1815; idem bij het bataillon nationale militie n°. 54, den 7den Julij 1815; idem als kommandant van het depôt der 14de afdeeling infanterie, den 17den Junij 1817; idem als luitenant-kolonel bij het 28ste bataillon West-Indische jagers en kommandant van Curaçao en onderhoorige eilanden, den 14den December 1819. Op non-activiteits-traktement gesteld, ter dispositie van het departement van oorlog, den 25sten December 1821. Weder in activiteit gesteld als komm. der 4de div. van het algem. depôt der landm. n°. 35 den 17den Jan. 1825; daarna overgeplaatst

bij het depôt der 12de afdeeling infanterie, 16 Mei 1824, en eindelijk, den 20sten December 1826, benoemd tot kolonel en ter beschikking gesteld van het departement van oorlog.

Van het laatstgenoemde tijdstip af tot op den 1sten September 1850, bleef de kolonel *Sprenger* op non-activiteit. Toen echter bij het uitbarsten der onlusten in België, des Konings regten gewelddadig en door verraad aan alle zijden werden aangetast, en menigvuldige zwakheden zich hadden doen kennen, toen was de kolonel *Sprenger* mede een van de eersten die zijnen beproefden degen den koning aanbood. De zwakheden van vele zijner krijgsmakkers lakende, was hij weder den ouden soldaat, hunkerende naar eene gelegenheid om te toonen dat het heilige vuur bij hem nog niet was uitgedoofd. Zijne diensten werden met gretigheid aangenomen.

Gedurende den aanval op Brussel, den 25sten September 1850, kommandeerde de kolonel *Sprenger* te Vilvoorde. Steller dezès door zijnen chef naar die plaats gezonden, om een reserve-transport munitien spoedig te doen aanrukken, was een oogenblik in de gelegenheid den kolonel *Sprenger* te zien en te spreken; en die oogenblik was ook genoegzaam om 's mans waarde als soldaat en hoofd-officier te leeren schatten. De redenen waarom dit bovenbedoelde munitie-transport zoo spoedig moest oprukken, waren vrij zonderling, en den chef der artillerie, de kolonel *List* (thans generaal-majoor), en den steller dezès voor dien oogenblik alleen bekend. Hier zij het genoeg gezegd, dat niet het werkelijke gebrek aan aanwezige munitie de oorzaak van dezen maatregel was. Uit den aard der zaak en omdat het bedoelde park te Vilvoorde gestationneerd was, moest den kolonel *Sprenger* die reden worden bekend gemaakt. Nimmer zal de steller het veel beteekenend gezegde van den kolonel vergeten, toen hij, de toedragt der zaak kennende, zeide: « Ah! Ah! staan de zaken zoo, nuttig dan gerust een glas wijn, geef uw paard te drinken, en ik zal zelf voor het in beweging stellen van uw park zorgen. Had ik nu mijne kompagnie uit Spanje bij mij, en werd het mij slechts veroorloofd om de kaissons bij uwen braven chef in het park te brengen, hoe gaarne zoude ik dan derzelve lading dáár in den vijver werpen, om nog eens met de bajonet à la Chassé te werken.» De boeren die met hunne paarden het transport moesten doen, werden zeer spoedig door eenige krachtige uitdrukkingen naast hunne paarden uit den slaap gewekt, en in 7 minuten was alles in beweging; de boeren gedwongen te paard te zitten, en door een paar maréchaussée's geleid, die last hadden het transport dravende vooruit te drijven, het dorp uit naar Brussel gedirigeerd. Bij het afscheid nemen zeide de kolonel *Sprenger* aan steller dezès: « Jongen! als gij nu terug komt, hoop ik zal het wezen om mij te halen, en dan zonder maréchaussée's!»

Deze kleine aanhaling, zal de gezindheid van dien hoofd-officier in *die oogenblikken* welligt beter doen kennen dan eene meer sierlijke omschrijving.

In de daarop volgende dagen toonde de kolonel *Sprenger* bij verschillende gelegenheden, en in weêrwil dat het verraad ook op hem eene proeve had genomen, dat hij met lijf en ziel de zaak van zijnen Koning was toegedaan.

Toen het leger te velde, in November 1850, onder het opperbevel van Z. E. den luitenant-generaal *van Geen* was overgegaan, kommandeerde de kolonel *Sprenger* de voorposten te Groot-Zundert. Dit was eene betrekking juist voor zijne herleeftde geestdrift en werkdadigheid geschikt; als zoodanig genoot hij het volle vertrouwen van den opperbevelhebber. Met vreugde ontving hij de tijding, dat de genoemde opperbevelhebber, het dralen moede, besloten had, om, na de uitdeeling van militaire belooningen, waarop Zijne Excellentie met al zijn vermogen had gewerkt, het offensieve krachtig te hervatten. De tijding dat staatkundige beweeg-oorzaken dat voornemen hadden doen afspringen, was ook voor onzen *Sprenger* hoogst onaangenaam. Dit ging met eene bijzonderheid gepaard, die zijn ongenoegen voor een oogenblik deed toenemen, en waarbij steller dezès wederom in de gelegenheid was hem te observeren. Z. K. H. de Admiraal en Kolonel-Generaal was namelijk bij het leger aangekomen, om in persoon eenige militaire belooningen uit te deelen. De kolonel *Sprenger* te Rijsbergen zijnde, alwaar de troepen in slag-orde gesteld werden om Z. K. H. te ontvangen, vernam daar zijdelings dat hij niet op de lijst dier belooningen voorkwam. Dit scheen hem diep te treffen, en hoe veel magt hij op zich zelve had, konde hij niet nalaten zich aan den toenmaligen kolonel *List*, een man voor wien hij veel hoogachting koesterde, te ontboezemen. Deze scheen hem gerust te stellen. De steller dezès den kolonel *Sprenger* ter zijde rijdende, waagde het hem te doen opmerken, dat indien hij heden geene belooning deelachtig werd, het toch geenszins konde missen dat zulks kort daarop zoude volgen. Het regt kernachtige, hoezeer ook eenigzins triviale antwoord: « Ja, bak mij eens een koek als ik dood ben, want ik ben niet van voornemen om mij morgen of overmorgen, of als de gelegenheid zich aanbiedt, te sparen, » zal den afgestorven aanvoerder nog meer als soldaat doen kennen. De brave *Sprenger* wilde voor 't minst met een Nederlandsch ridder-kruis op de borst voor zijn Vaderland sterven. Zijne droefheid was echter niet van langen duur, daar hij, slechts een half uur na dit gesprek, voor het front zijner troepen, op den grooten weg voor Groot-Zundert geschaard, het zoo zeer verlangde en het zoo zeer verdiende kruis der militaire Willems-orde 4de klasse uit de hand van den geliefden Vorst ontving. In tegenwoordigheid van den meergenoemden chef

der artillerie, beloofde steller dezès lagchende den kolonel *Sprenger*, dat hij, na deszelfs dood, om het gebak zou denken; eene verpligting die hij, helaas! nog te vroeg moet vervullen.

Bij de nadere organisatie van het leger te velde, werd de kolonel *Sprenger* bij Zijner Majesteits besluit van den 1sten April 1851, benoemd tot kommandant der 2de brigade 5de divisie infanterie van het leger. Onder de onmiddellijke bevelen van den grijzen, maar als krijgsman in de meeste opzichten nog jeugdigen luitenant-generaal *Meyer* gesteld, maakte onze *Sprenger* den tiendaagschen veldtocht mede, en mogt zijne diensten door den koning met het *virtus nobilitat* zien beloonen.

Den 15den Februarij 1854 als generaal-majoor in zijne betrekking als brigade-chef aangesteld, mogt hij slechts weinige jaren het genot van dien rang smaken. Reeds sedert eenigen tijd onmerkbaar aan eene verzwakking van krachten kwijnende, had de steller echter in de maand October II. nog de gelegenheid, bij de viering van het 25jarig bestaan van de vrijmetselaars-loge *La Flamboyante* te Dordrecht, den nu afgestorvene aan onderscheidene gebeurtenissen van vroegere dagteekening te herinneren. De generaal scheen zijn spoedig wegzinken nog geenszins vooruit te zien, hoewel het anderen merkbaar was dat zijne levenskrachten verminderd waren. Nog altijd gloeide het vuur des oorlogs in zijne ziel, nog altijd verlangde hij naar gelegenheden, waarin hij zich meer levendig de dagen zijner woelige jeugd konde voorstellen. Zijne wenschen zijn niet verhoord; zijne ziel is overgegaan naar de gewesten des eeuwigen vredes.

Wij hebben den generaal *Sprenger* als krijgsman beschouwd; op ons palet ontbraken de kleuren om hem als mensch te schilderen. Zulke notitiën zijn ons niet geworden; doch waartoe ook eene zoodanige afbeelding? Als soldaat bezat hij verdiensten, waardig om door het generaals-gesternte bekroond te worden.

De chef van zijnen brigade-staf, de kapitein *Hoofd van Iddekinge*, leverde ons echter tot het laatste de volgende regelen, die wij ook gaarne voor de onze nemen: « In de zeven jaren die ik onder de bevelen van den generaal *Sprenger* heb gediend, leerde ik hem kennen als een braaf mensch en chef, en uit dien hoofde draag ik zijne nagedachtenis de meeste hoogachting toe. »

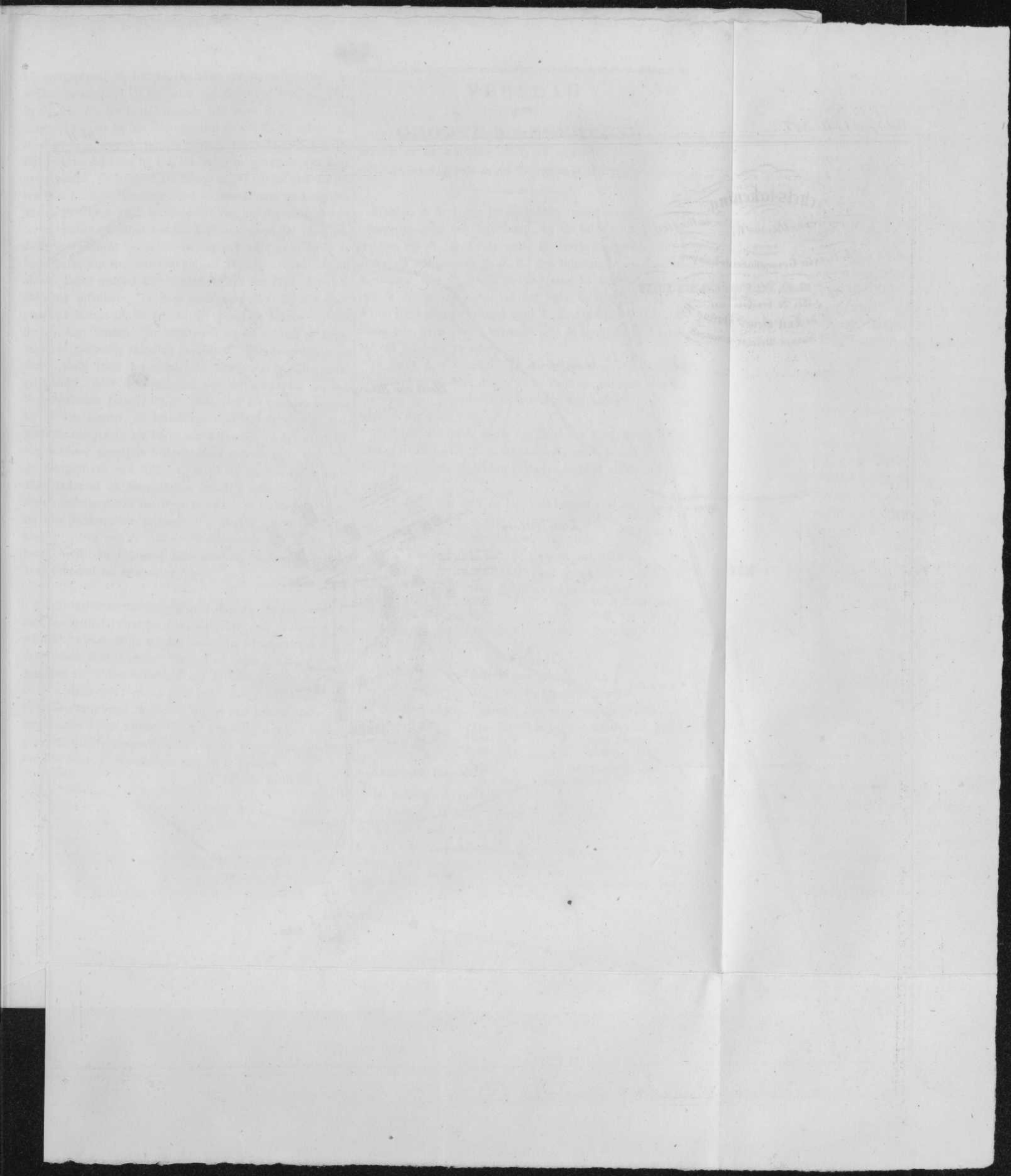
Zijne asch ruste in vrede, zijne nagedachtenis blijve levendig en wekke op tot navolging.

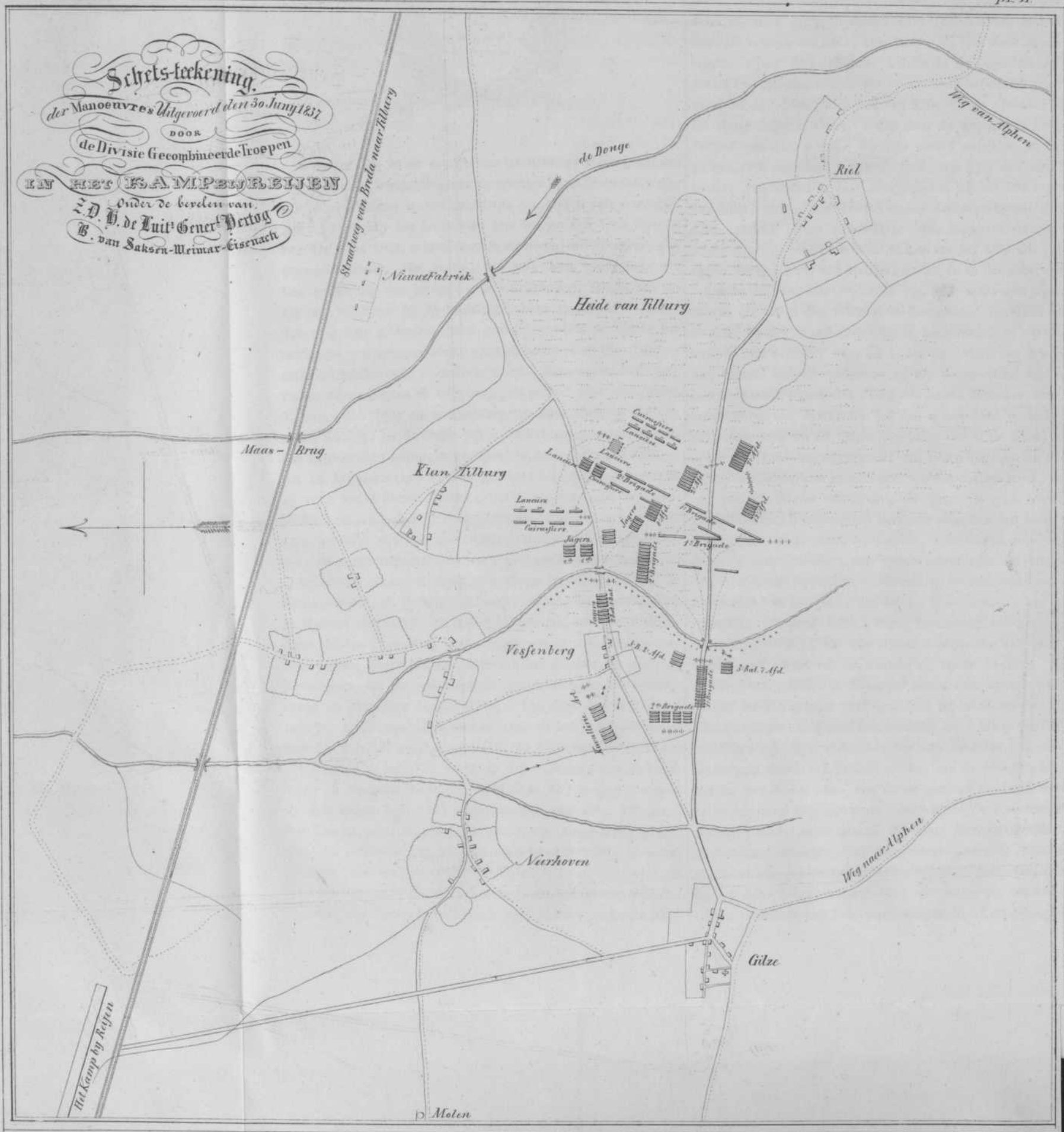
Wanneer wij in de voorgaande levensschets reeds gebonden waren aan de vermelding van de weinige bijzonderheden welke ter onzer kennis waren gekomen, zoo waren vele nazoekingen, betreffende den levensloop van den op den 5den November des jaars 1857 overledenen generaal-majoor *Stoecker*, nog onvruchtbaarder. Het toeval, dat zulk eene zonderlinge rol kan spelen bij den levensloop des krijgsmans, schijnt ook — zoo als wij reeds bij de inleiding hebben aangeduid — hem, dien wij hier gedenken, niet gunstig geweest te zijn in het aanbieden van gelegenheden, om zich boven velen zijner krijgsmakkers schitterende te onderscheiden. Naauwgezet in de vervulling zijner pligten als krijgsmans, als mensch en vriend, mogt hij ten allen tijde de hoogachting van zijne chefs en die van zijnen Koning, en de liefde zijner onderhoorigen, wegdragen. Om zijne ondervinding, opgezameld in eene reeks van veldtogten en krijgs-voorvallen, zeer geschat, als brigade-aanvoerder op eene welverdiende plaats gesteld, en om zijne regtschapenheid en minzaamheid hoog geprezen, was het voor ons ook eene behoefte zijne vorige militaire loopbaan vlugtig te schetsen, en zijner nagedachtenis een eervol aandenken te schenken.

Friedrich Stoecker werd den 28sten September 1777, te Sachunhausen, in Waldek, geboren, en trad in Januarij 1795 in Hollandsche dienst, als kadet bij het 5de bataillon Waldek. Zijne militaire opleiding ving aan op een zeer werkdadig oorlogs-tooneel, onder het gedonder van het geschut, en onder de juichtoonen van de aanvankelijke overwinningen der verbonden op Franschen bodem (1795). Van dien oogenblik af tot aan het einde van 1813 was de rust en het garnizoens-leven hem bijna geheel vreemd gebleven. In 1794 maakte hij als kadet-sergeant bij hetzelfde regiment den veldtocht tegen de Franschen in Brabant mede, en werd door de genoemde troepen op den 15den Julij 1794 krijgsgevangen gemaakt. Elf maanden daarna werd hij ontslagen en bij zijn korps terug gezonden. In Augustus van het jaar 1800 werd *Stoecker* benoemd tot 2den luitenant, en reeds den 12den Mei van het jaar 1802 tot 1sten luitenant-adjutant bevorderd. De Waldekkers mede tot bezetting der Hollandsche kolonie aan de kaap de Goede Hoop

bestemd zijnde, werd ook onze *Stoecker* met de troepen onder de bevelen van den generaal *Janssen* in 1802 ingescheept en naar die kolonie overgevoerd. Zijn verblijf in die kolonie, dat tot in het jaar 1806 duurde, werd, voor zoo verre ons bekend is, door geene bijzonderheden gekenmerkt; doch daár, even als vroeger en later, kenschetste hij zich door stipte opvolging zijner dienstplichten, kalmtte in de oogenblikken van gevaar en vasthoudendheid aan de strengste beginselen van regtschapenheid. Den 10den Januarij 1806 deelde *Stoecker* in het lot zijner krijgsmakkers, welke door de Engelschen krijgsgevangen gemaakt waren. Op zijn woord ontslagen en in zijn aangenomen vaderland terug gekeerd, werd hij den 5den September van datzelfde jaar overgeplaatst bij het 3de regiment van linie, en op den 1sten October daaraanvolgende op pensioen gesteld. Deze stilstand in zijne loopbaan duurde niet lang, daar hij reeds den 2den Maart van het volgende jaar in zijnen vorigen rang in activiteit gesteld, en in December daarop volgende bij het 4de regiment van linie werd overgeplaatst, en met dit korps den veldtocht in Duitschland van 1808 medemaakte, op het eiland Goederheede kampeerde, en vervolgens naar Spanje vertrok, waar hij onder de orders van den generaal *Chassé* aan de veldtogten op het Schier-eiland deel nam. Laatstgenoemd legerhoofd droeg aan onzen *Stoecker* zeer veel hoogachting toe, welke hij tot aan zijnen dood is deelachtig gebleven. Ook op dit tooneel, getuige van al de wisselvalligheden van voor- en tegenspoed, van overwinningen en nederlagen, onafscheidbare gezellinnen van het oorlogs-leven, waren de kansen hem niet zoo gunstig als zijnen nu mede overleden wapenbroeder. Doch zoo het hem aan gelegenheden heeft ontbroken, om zich, in die veldtogten, door uitstekende wapenfeiten te onderscheiden, dan waren echter zijne eervolle wonden bij Talavera opgedaan, en de achting die men hem toedroeg, de sprekendste bewijzen, dat het bij hem geenszins aan pligtvervulling gehaperd heeft. Zijne benoeming tot kapitein (6 September 1809) bij het 2de regiment infanterie van linie, getuigde even eervol van de waardering zijner diensten. Bij de inlijving van Holland in Fransche dienst overgegaan, werd hij op den 2den Augustus 1813 benoemd tot bataillons-chef bij het 150ste regiment, en woonde als zoodanig den veldtocht van dat jaar in Saksen bij. Den 19den October van datzelfde jaar werd hij bij Leipzig door twee bajonet-steken, een in de regter zijde en een in den linker arm, vrij zwaar gewond en daardoor voor de tweede maal krijgsgevangen, doch nu bij de Pruisen, wordende hij echter in de maand December daaraanvolgende reeds als zoodanig ontslagen. Bij deze gelegenheid ging *Stoecker* in de dienst van den herboren Nederlandschen staat over, waarbij hij op den 30sten Januarij 1814 als majoor bij het 11de bataillon infanterie van linie werd aangesteld. Kort daarop werd

Schets-teekening.
 der Manoeuvres Uitgevoerd den 30 Junij 1837
 DOOR
 de Divisie Gecombineerde Troepen
 IN HET KAMPENREIJEN
 Onder de bevelen van
 S. D. G. de Luit' Gener' Hertog
 G. van Saksen-Weimar-Eisenach

500 1000 1500 2000

hij overgeplaatst bij het 3de bataillon infanterie van linie, in welken tusschentijd hij het beleg van Grave had medegemaakt. In October van het laatstgenoemde jaar werd hij aangesteld als luitenant-kolonel bij het 3de regiment Oost-Indische infanterie. In dien rang woonde hij den veldtogt van 1813 in Frankrijk bij, waarna hij eerst bij het 4de bataillon infanterie van linie overgeplaatst, doch drie dagen daarna weder aan het 24ste bataillon Oost-Indische infanterie werd toegedeeld, als zoodanig den 22sten December 1813 ter dispositie van het departement van oorlog gesteld en belast met het kommandement der 2de expeditie Oost-Indische troepen. In het jaar 1817 veranderde de bestemming van den luitenant-kolonel *Stoeker*, wordende hij alstoen belast met het kommandement van het depôt der 12de afdeling infanterie. In deze betrekking deed hij zich door grondige kennis in alle takken der dienst en beheer met onderscheiding kennen. In 1826 werd hij tot kolonel en kommandant dierzelfde afdeling bevorderd, en ontving drie jaren daarna (Julij 1829) het streeklendste bewijs van 's Konings tevredenheid, door de begiftiging met het orde-kruis van den Nederlandschen Leeuw. Bij het uitbarsten der onlusten bevond hij zich te Namen, en kwam van daar met de weinige Nederlandsche troepen in het begin van November bij het overschot van het zeer gesmolten Nederlandsche mobiele leger aan. Bij de reorganisatie van hetzelfde, werd hij op den 16den April 1831 benoemd tot kommandant der 1ste brigade van de 3de divisie infanterie van het leger te velde, in welke betrekking hij den tiendaagschen veldtogt mede maakte, en voor zijn gehouden gedrag met de militaire Willems-orde, 4de klasse, beloond werd. In Februarij 1834 werd hij in dezelfde betrekking benoemd tot generaal-majoor.

En hiermede vermeenen wij onze taak als afgedaan te kunnen beschouwen, daar het ons, bij gebrek aan voldoende bescheiden, niet mogelijk was aan beide deze levensschetsen meerdere volledigheid te geven. Na den tol onzer dankbare herinneringen te hebben uitbetaald aan de beide ridders der Militaire Willems-orde; en na onze hulde aan hunne verdiensten te hebben toegebracht, wenschen wij dat onze lezers met eenige toegevendheid deze vruchten onzer nasporingen mogen ontvangen, en dezelve mogen beschouwen als eenvoudige bewijzen van ons streven om aan onze roeping te voldoen.

J. C. VAN RIJNEVELD.

VERSLAG

DER

GROOTE MANOEUVRES,

WELKE IN DE MAANDEN JUNIJ EN AUGUSTUS 1837 DOOR DE TROEPEN VAN HET LEGER TE VELDE ZIJN UITGEVOERD.

Even als in de vorige jaren, hebben twee divisien infanterie achtereenvolgens een legerkamp, op de heide bij Reijen, betrokken gehad. De divisie welke het eerste kampeerde, stond onder de bevelen van Z. D. H. den luitenant-generaal hertog *Bernhard van Saksen-Weimar-Eisenach*, kommandant der tweede divisie infanterie van het leger te velde. De andere divisie werd gekommandeerd door Z. E. den luitenant-generaal baron *van Geen*, bevel voerende over de eerste divisie infanterie van het leger te velde.

In beide deze legerkampen zijn eenige groote manoeuvres uitgevoerd geworden; onder welke twee zoogenaamde veldmanoeuvres met gecombineerde troepen, van welke wij hier een kort verslag doen volgen.

De divisie infanterie onder het bevel van Z. D. H. den luitenant-generaal hertog *B. van Saksen-Weimar*, betrok den 3den Junij het gezegde legerkamp; dezelve bestond uit de volgende troepen:

Chef van den staf: de luitenant-kolonel *von Gagern*.

1ste Brigade.

Generaal-majoor *Stoeker*.

Chef van den staf: de kapitein *van Voorst*.

1ste Bataillon Jagers. Luit.-kol. *Voet* en maj. *van den Bosch*.

7de Afd. Inf.	{	1ste Bataillon majoor <i>Sybers</i> .
Kolonel <i>Serraris</i> .	{	2de " " <i>de Villeneuve</i> .
	{	3de " " <i>van Tol</i> .
12de Afd. Inf.	{	1ste " " <i>Peuchen</i> .
Kolonel <i>Mathon</i> .	{	2de " " <i>Hubar</i> .

2de Brigade.

Kolonel *von Quadt*.

Chef van den staf: de kapitein *Jacob*.

2de Bataillon Jagers. Kolonel *Everts* en majoor *Madiol*.

2de Afd. Inf.	{	1ste Bataillon majoor <i>Senn van Basel</i> .
Kolonel <i>Ardesch</i> .	{	2de " " <i>von Jeetse</i> .
	{	3de " " <i>Herr</i> .
3ste Afd. Inf.	{	3de " " <i>Stutzer</i> .
	{	4de " " <i>van der Sloot</i> .

De batterij veld-artillerie n°. 3, kapitein *van der Beek*.

De bevelhebber dezer troepen had den 30sten Junij bestemd tot het uitvoeren eener groote manoeuvre, in verband met eene brigade kavallerie, bestaande uit de afdeling kurassiers n°. 1, onder bevel van den luitenant-kolonel *L. Nypels*, het regiment lansiers, onder bevel van den luitenant-kolonel *Gan-*

tois, en de rijdende batterij n°. 3, onder den kapitein *J. Kops*. De brigade werd aangevoerd door den kolonel baron *de Poisson*. Deze manoeuvres zouden uitgevoerd worden voor Z. K. H. den Prins Veldmaarschalk en Z. K. H. den Grootvorst *Michaël* van Rusland.

De bevelhebber der gecombineerde troepen, Z. D. H. de hertog *B. van Saksen-Weimar*, had tot grondslag der manoeuvre genomen de vooronderstelling, dat eene vijandelijke kolonne van Alphen op Riel was gemarcheerd, en eene poging deed, om door de heide, op den linker oever der Donge, tot aan de Maas-brug voort te rukken, zich van dezelve meester te maken, en zoo doende de gemeenschap tusschen Breda en Tilburg te belemmeren.

Om het voornemen van den vooronderstelden vijand te beletten, stelt de bevelhebber zich met zijne troepen in beweging op Neerhoven, om van daar op Vossenbergh te trekken, dat vermeend wordt door vijandelijke tirailleurs bezet te zijn, dit gehucht te vermeesteren en daarna des vijands linker flank te bedreigen.

De divisie marcheert tot dat einde vroegtijdig uit het kamp, neemt eene daarbij bepaalde marsch-regeling in acht, en in de nabijheid van het gehucht Vossenbergh gekomen, wordt hetzelfde door de voorhoede met eenen gedeeltelijken zwerm-aanval genomen, en van de vijandelijke tirailleurs gezuiverd. De kommandant der voorhoede doet middelerwijl den bevelhebber weten, dat de vijand de brug, over welke de groote weg van Gilze naar Tilburg loopt, en die aldaar over eene kleine waterleiding voert, door den vijand is bezet geworden. Verder, dat men heeft ontwaard, dat de vijand de brug, welke op den weg van Gilze naar Riel gelegen is, en die mede over de bovenbedoelde waterleiding voert, insgelijks bezet heeft. Tevens heeft men opgemerkt, dat de voorhoede der vijandelijke kolonne reeds het gehucht Klein Tilburg heeft bereikt.

Dien ten gevolge besluit de bevelhebber de twee bezette punten krachtig aan te vallen, te forceren, over de waterleiding te trekken en op twee punten in de linker flank des vijands te opereren.

Het 1ste en 2de bataillon jagers, door eene halve batterij rijdende artillerie vergezeld, ontvangt daarop bevel om uit Vossenbergh te deboucheren, op eenigen afstand gevolgd wordende door de andere halve rijdende batterij en de brigade kavallerie. De jagers stellen zich daartoe in geslotene kolonne, voor zich uit hebbende de halve rijdende batterij, die, uit het gehucht komende, in bataille opmarcheert, links en regts gedekt door eene kompagnie jagers in tirailleurs verspreid.

De 1ste brigade der divisie wordt door den bevelhebber in geslotene kolonne op den weg naar Riel gerigt, voor zich uit hebbende eene halve batterij veld-artillerie. Regts van dezelve

marcheert het flank-bataillon der 7de afdeeling infanterie in kolonne, met eene kompagnie regts in tirailleurs verspreid; links van de halve batterij marcheert het flank-bataillon van de 2de afdeeling infanterie, mede met eene kompagnie links in tirailleurs verspreid. Tusschen den weg van Gilze op Tilburg en die van Gilze op Riel, doet de bevelhebber de 2de brigade der divisie deplouieren met bataillons in geslotene kolonne, op onderlingen afstand van 40 passen; achter zich eene gedeplouieerde halve batterij veld-artillerie in reserve.

Juist nadat deze dispositien door Z. D. H. den hertog *van Saksen-Weimar* genomen zijn, komen HH. KK. HH. de Prins Veldmaarschalk en Grootvorst *Michaël*, door eenen talrijken staf vergezeld, op het manoeuvre-terrein aan; waarop de bevelhebber de order tot den gelijktijdigen aanval der beide bruggen geeft. De halve rijdende batterij en de halve veld-batterij rukken daarop spoedig voorwaarts, stellen zich op 5 à 600 passen van de beide bruggen in batterij, en beginnen den aldaar opgestelden vijand te beschieten. De linie tirailleurs, waardoor de beide halve batterijen gedekt zijn, snellen in den loopas voorwaarts, openen hun vuur en nestelen zich spoedig links en regts der beide bruggen, achter den dijk der waterleiding, van waar hun vuur den vijand verder aan het wankelen brengt. De bevelhebber het wankelen des vijands aan die zijde opmerkende, gelast den kolonel *Everts*, welke de beide bataillons jagers aanvoert, de brug te forceren. Deze doet daarop het vuur der halve rijdende batterij zwijgen, en laat de brug door het 1ste bataillon jagers in geslotene kolonne met den storm-marsch nemen. De tirailleurs dekken deze beweging door een hevig vuur. De halve rijdende batterij neemt alsnu eene stelling regts van de brug, om, in geval van nood, eenen eventuelen terugtogt der troepen, welke reeds over deze brug getrokken zijn, te kunnen dekken. Het 1ste bataillon jagers neemt, na het forceren dezer engte, eene opstelling op den regter oever der waterleiding, links van den weg, in geslotene kolonne, front tegen de regter flank van de op Riel terugtrekkende vijandelijke voorhoede, die nu achterhoede geworden is. Dit bataillon dekt zich door een zwerm tirailleurs.

De vier eskadrons lanciers volgen kort op dit 1ste bataillon jagers, met zich voerende de 2de halve rijdende batterij, trekken over de brug, deplouieren links, onder begunstiging van het hevige tirailleur-vuur der jagers, en doen daarna, door het vuur der 2de halve rijdende batterij voorbereid, eene charge op den terugtrekkenden vijand. Het 2de bataillon jagers is intusschen als repli met de 1ste halve batterij achter de brug gebleven; doch zoodra de lanciers aan de andere zijde der brug deplouieert, gaat ook het regiment kurassiers over dezelve, en deplouieren eenigzins achterwaarts van de lanciers, om hen, indien zij mogten terug geworpen worden, te kunnen opene-

men; de 1ste halve rijdende batterij volgt deze beweging. De charge der lancers gelukt zijnde, en de vijand zijnen terugtogt in goede orde vervolgende, krijgt ook het 2de bataillon jagers bevel om zich bij het 1ste bataillon te voegen.

Middelerwijl dit alles voorvalt, begint de vijand, geplaatst bij de brug, op Riel leidende, insgelijks te wankelen voor het vuur der 1ste halve veld-batterij en voor dat der tirailleurs van het flank-bataillon der 7de en 2de afdeeling infanterie. Het terugtrekken hunner troepen, welke de brug naar Tilburg bezet hielden, werkt mede om hunne houding te doen verliezen. Van dezen gunstigen oogenblik gebruik makende, gelast de bevelhebber aan het 1ste bataillon der 7de afdeeling om de wankelende beweging des vijands in eenen formelen terugtogt te doen overgaan, en de brug stormenderhand te nemen. Dit geschiedt in den oogenblik dat de lancers de Tilburgsche brug overtrekken. Nadat de Rielsche brug genomen is, stelt zich het bovengenoemde bataillon in bataille aan gene zijde op. Middelerwijl trekt het 3de bataillon der 7de afdeeling, na deszelfs tirailleurs verzameld te hebben, over de brug, en vormt eene keten van tirailleurs voor het 1ste bataillon dier afdeeling. Onder bedekking dezer opstelling gaat nu de 1ste brigade mede over de brug, en deploteert met de reeds opgestelde troepen, in twee liniën, ongeveer in de strekking van de Maas-brug, evenwijdig met de terugtogts-directie des vijands. De 1ste halve veld-batterij volgt deze beweging, stelt zich op den regter vleugel der brigade in batterij, en beschiet de regter flank der op Riel terugtrekkende vijandelijke kolonne.

De bevelhebber doet vervolgens de 2de brigade, per bataillons, links uit de flank van directie veranderen, en haar op deze wijze de beweging der 1ste brigade volgen. Het 3de bataillon der 2de afdeeling infanterie, dat tot nu toe den doortogt der engte gedekt had, volgt de 2de brigade, welke zich, over de brug zijnde, met het hoofd der kolonne schuins links van directie verandert, en na 1200 passen gemarcheerd te hebben, zich links achterwaarts van de 1ste brigade, in geslotene kolonne, als reserve opstelt. De 2de halve veld-batterij rukte mede over de brug, en stelt zich snel op den linker vleugel der gedeplojeerde 1ste brigade in batterij, het vuur der 1ste halve batterij ondersteunende.

Deze eerste beweging wordt met veel orde uitgevoerd, en leverde aan de toeschouwers een schoon en krijgshaftig tafereel. Het gelijktijdig forceren der beide engten en het succesvolle deploteement der troepen, uit het geaccidentieerd terrein in de nieuwe meer opene stelling, leverde eene der fraaiste en der moeilijkste schakeringen dezer groote manoeuvre op. Het voornaamste dat bij zulke gelegenheden in aanmerking komt, is eene goede samenwerking der massa's, die zich van ver-

schillende punten af in beweging zetten. Dit zoogenaamde *ensemble* bleef bewaard, en het tijdelijk gebroken verband tusschen de twee kolonnen van aanval, werd, na den doortogt der engten, dadelijk door de nieuwe stelling hersteld. Deze stelling evenwijdig aan de regter flank der terugtrekkende vijandelijke kolonne, bood een goed tactisch geheel aan, waarvan de regter vleugel, gedeplojeerd, door deszelfs geweer- en artillerie-vuur, het hoofd der vijandelijke kolonne konde blijven bestoken en in bedwang houden. Het centrum, in kolonnen opgesteld, was alzoo bereid, om, of te kunnen deploteeren, den regter vleugel te ondersteunen, of wel de in twee kolonnen opgestelde jager-aanvals-kolonnen des linker vleugels in hare verdere aanvallen op den aftrekkenden vijand de hand te leenen. De kavallerie, zoo bijzonder geschikt om eenen aftrekkenden vijand te harceleren, en, zoo mogelijk, in de war te brengen, moest zich alzoo achter en in de flanken des vijands bevinden. Daarom maakte zij hier den uitersten linker vleugel gedeplojeerd uit, gereed om aan hare bestemming te voldoen.

Had men hier over meer ligte troepen, vooral ligte kavallerie, kunnen beschikken, dan zoude er voorzeker, bij het zien aannemen van den terugtogt des vijands, eene *pointe* op den weg van Alphen naar Riel gemaakt zijn geworden, die, gepaard met eenen krachtigen aanval op de regter flank des vijands, hem genoodzaakt zoude hebben gedeeltelijk zich in Riel vast te zetten, om daár voor de gecombineerde tactische omtrekking te bezwijken. Keeren wij, na deze kleine uitweiding, tot den verderen loop der manoeuvre terug.

De vijand door deze eerste beweging reeds sterk gedrongen, is echter in goede orde over de heide van Tilburg terug getrokken, en schijnt, in de nabijheid van Riel gekomen, het offensieve te willen hernemen langs den weg van dit dorp op Gilze. Daartoe doet hij eenige manoeuvres, welke den bevelhebber onzer troepen aanleiding geeft tot het nemen en doen uitvoeren der volgende dispositiën:

De 1ste brigade, door het vuur der 1ste halve veld-batterij beschermd, verandert voorwaarts van front op het bataillon. De 2de halve veld-batterij volgt deze beweging op den linker vleugel der 1ste brigade. De 2de brigade marcheert met eene schuinslinksche strekking voorwaarts, en deploteert in twee liniën, in de rigting van de 1ste brigade. De twee bataillons jagers krijgen mede bevel om deze beweging te volgen, en zich achter het centrum der divisie in eene geslotene kolonne als reserve op te stellen. Het regiment kurassiers met eene halve batterij volgt deze beweging, en stelt zich in geslotene kolonne achter den linker vleugel der divisie op. Tot dekking van deze algemeene beweging, zijn de lancers reeds bij derzelve aanvang in draf vooruit gerukt, met eene halve batterij

rijdende artillerie, zich opstellende voor de plaats waar de linker vleugel der divisie moet komen te staan. Zoodra de divisie de boven aangeduide stelling genomen had, krijgt het regiment lancers bevel, om met de halve rijdende batterij terug te gaan, en zich achter den linker vleugel der divisie in geslotene kolonne naast de kurassiers op te stellen. De offensieve bewegingen des vijands worden in deze stelling met bataillons-vuur en het vuur der veld-batterij bejegend.

De bevelhebber onzer troepen zet kort daarop zijne offensieve beweging voort, en laat twee malen de liniën doortrekken, daarna brigadesgewijze op 300 passen in echelon komen en in het avanceren regts de echelons formeren. De batterij veld-artillerie volgt de beweging der 1ste brigade. Intusschen doet de vijandelijke kavallerie eene beweging, welke schijnbaar eenen aanval ten doel heeft. De bevelhebber dit bespeurende, doet de 1ste linie der 1ste brigade achterwaarts in geslotene kolonne vormen op het 4de bataillon, terwijl dezelve 2de linie op het 6de bataillon mede achterwaarts in geslotene kolonne komt. De 2de brigade krijgt bevel om op den rechter vleugel van elke harer liniën zich in geslotene kolonnes op te stellen. De 1ste halve veld-batterij plaatst zich tusschen de kolonnes van de 1ste brigade en de 2de halve batterij tusschen de kolonnes van de 1ste linie der beide brigades.

De vijandelijke kavallerie eene dreigender houding aannemende, gelast de bevelhebber het formeren der massa's tegen de kavallerie, en doet die massa's een twee gelederen-vuur openen.

De sterkte der vijandelijke kavallerie de onze overmagtig zijnde, zoo is deze een honderd passen terug getrokken, om de uitwerking van het vuur der massa's en der veld-batterij af te wachten. Dat vuur heeft weldra de wanorde in de vijandelijke gelederen gebragt, en dezen gunstigen oogenblik wordt door de kurassiers ten nutte gemaakt, door te deplouieren en den vijand aan te vallen, op 100 schreden vóór de 1ste linie van de 1ste brigade. Deze aanval wordt door de lancers gevolgd, waarna deze met de rijdende batterij den vijand vervolgt.

Op den oogenblik dat de aanval door de kurassiers met goed gevolg gedaan wordt, gaat de kolonne der 1ste linie van de 1ste brigade tot op de hoogte der 1ste linie van de 2de brigade terug, en maakt aldaar halt. De kolonne van de 2de linie der 1ste brigade krijgt vervolgens bevel om tot op de hoogte der 2de linie van de 2de brigade terug te trekken en aldaar halt te maken. De twee bataillons jagers, welke tot nu toe in reserve gestaan hadden, krijgen, in den oogenblik dat de lancers den vijand vervolgen, last om in geslotene kolonne de tusschenruimten der beide brigades door te rukken. De kavallerie haar doel bereikt hebbende, gaat met de rijdende batterij terug, om zich in bataille op den linker vleugel der divisie op te stel-

len. De divisie deplouiert zich, welke beweging door de jagers, in kompagnies-kolonnes opgesteld, gedekt wordt.

Hiermede eindigen de manoeuvres, waarna de troepen voor de beide Vorsten defileren.

(Het verslag der andere manoeuvres in een volgend nummer.)

KRIJGSKUNDIG LETTERNIEUWS.

De Veteraan of de krijgsbedrijven der Hollanders in België. Tot roemrijk voorbeeld en leerzaam onderrigt. Door den kolonel G. A. GEISWEIT VAN DER NETTEN, Ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw. Te Delft, bij B. BRUINS. 1837.

Onze taak, die, bij het opstellen der stoffe voor dit nummer, geheel nationale onderwerpen ten doel had, zouden wij niet voor afgedaan kunnen houden, wanneer wij de aankondiging van het bovenvermelde werkje achterwege hadden gelaten. De door ons behandelde onderwerpen passen, als ware het, in het oningevulde gedeelte van de lijst, welke de verdienstelijke kolonel *van der Netten* voor het tafereel gekozen had, dat hij, zoo fiks gepenseeld, den beminnaars van nationalen wapenroem heeft aangeboden. Ook het doel des geachten schrijvers, « een roemvol voorbeeld en leerzaam onderrigt, » ging met het onze hand aan hand, terwijl het koloriet zijner schilderij — het zij dat onze lezers daaromtrent anders mogten denken — zoo het ons voorkwam, met het onze harmonisch ineensmolt. Men wachte, om die reden, geene critische beoordeeling van den achtenswaardigen *Veteraan*, maar wel eene uitnoodiging om met dien onderhoudenden verteller eene nadere kennis te maken. Wij zeggen nadere kennismaking, omdat — en dit kan onder al de reeds bekende zaken, welke wij, in dit nummer, met eene versche saus hebben opgedischt, tevens worden opgewarmd — de eerste kennismaking met den braven man, bij de verhalen der krijgsbedrijven der Russen in Perzië, Turkije en Polen, reeds in 1834 geschied is (1). De oude krijgsman had destijds zijne Duitsche uniform (de vrijheer *von Falckenstein*) tegen eene Hollandsche montering verwisseld, en het schijnt dat het bedoelde kleed hem zoo goed bevallen was, dat hij zich nu heeft

(1) Mede te Delft bij *B. Bruins* uitgegeven.

laten naturaliseren, om de jeugdige Nederlandsche krijgslieden van en aan den eigen haard te onderhouden. «De Germaansche krijgsheld had trouwens, aan zijne Duitsche toehoorders, bij de verhalen der Russische krijgsfeiten, toegezegd, dat hij hun ook menig roemrijk bedrijf van de wakkere Hollanders zoude vertellen; maar men kan het, op ons woord afgaande, als zeker aannemen, dat het Hollandsche soldaten-kleed veel, zoo niet alles, tot de uitbreiding van die belofte heeft bijgebracht.

Te midden van een groot aantal aandachtige en nieuwsgierige toehoorders gezeten, begint de Invalide met hen te zeggen, dat hij nu als Hollander zijn woord zal houden, en dat hij zich voorgesteld heeft, om in acht avonden aan hen eene aangename verpozing der dienstbeslommeringen van den dag te verschaffen:

«Luister kameraden,» sprak de oude krijgsheld (bladz. 4) «nadat hij zich nedergezet en den adjudant zijns geheugens, gelijk hij zijn aantekenings-boekje normde, te voorschijn had gehaald, «heden willen wij ons met de naast vermaagschapte «broeders der Duitschers, met de brave Hollanders, bezig houden; ik zal u van den laatsten oorlog van het eens zoo beroemde Oud-Nederland en van de wapenfeiten der nakomelingschap van hoogstwaardige voorouders verhalen.»

«Een heerlijker (bladz. 6) schouwspel van vaderlandsliefde en heldenmoed, van zelfverloochening en eendragt, is nimmer door de zon beschenen, dan dit kleine land heeft aangeboden, dat in dezen hagchelijken toestand getoond heeft, wat wonderen het vaste vertrouwen op God en eene regtvaardige zaak kan bewerken; en, hoe het doordrongen zijn van de zinspreuk, die het bij de grondlegging van deszelfs zelfstandigheid had gekozen: Eendragt maakt magt, alleen in staat stelde, om, bij het loeijen der staats- en oorlogs-stormen, tegen de woedende baren te kunnen worstelen en bovenblijven.»

«Voorwaar ik moet bekennen, dat behalve het land van mijne geboorte, dat elk regtschapenen boven alles dierbaar wezen moet, ik mij op geen ander meer zou verhoovaardigen, dan Holland mijn vaderland te noemen. In aloutheid van adel, uitstekende onder de Duitsche volksstammen, was die van welke zij hunnen oorsprong afleidden, zulks vooral door heldhaftigheid, daar de trotsche Romeinen de Batavieren als de dapperste derzelve erkenden, welke even moedig hunne overheersching het hoofd boden, als dat zij hen als bondge-

nooten ook de grootste diensten bewezen; terwijl zij tevens hunne trouw zoo hoog schatteden, dat de keizers uit hen hunne lijfwacht vormden; en hen als weergalooze ruiters en uitstekende boogschutters roemden. Door onderdrukking en onregtvaardigheden getergd, waren het de Batavieren die het wereldbeheerschende Rome, tijdens den val van *Nero*, onder den even schranderen als dapperen *Claudius Civilis*, in eenen langdurigen en hagchelijken krijg, door nederlaag op nederlaag, tot herstel der bezwaren dwongen, en door hun voorbeeld, de Germaansche volksstammen dat zelfvertrouwen inboezemden, waardoor later onze held *Arminius* en zijne Cherusken de keurbenden van *Augustus* verdelgde.»

«Maar welke daden zij ook vroeger onder verschillende heerschers verrigten, de luister die den jeugdigen staat omstraalde, overschijnt alles, toen hij, na eenen voorbeeldeloozen worstelstrijd van tachtig jaren, tegen het ontzaggelijkste rijk, dat over de krachten en schatten van twee werelddeelen beschikte, en hoezeer trouweloos door het grootste gedeelte der Belgische gewesten verlaten en aangevallen, vrij en onafhankelijk in de rij der Europeesche staten zijne plaats innam. Thans was het dat Holland magtige rijken om deszelfs vriendschap zag mededingen, en niet zelden oefende het op derzelve lot eenen beslissenden invloed uit, droeg bij tot hunne verheffing of vernedering, en redde zwakken en onderdrukten van hunnen ondergang; daar het de heerschzuchtige bedoelingen der magtigsten stoutmoedig tegen ging, hun openlijk geweld zegevierend bekampte en aldus het zoo gewenschte evenwigt tusschen de staats-magten handhaafde.»

Dit uittreksel van de inleidende voorafpraak, kenschetst den toon en de hooghartige gevoelens des Veteraans. Om echter zijne toehoorders op het standpunt te brengen van waar hij hen de «krijgsdaden der Hollanders, in den Belgischen opstand tot den tiendaagschen veldtocht,» wil doen beschouwen, vermeende hij vooraf een terugblik te moeten werpen op vroegere tijden. De eerste avond werd dan ook toegewijd aan eene karakterschets en helden-bedrijven der Nederlanders in vroegere tijden. Na dan zijne hoorders een denkbeeld te hebben gegeven van het karakter en de verdiensten der Nederlanders jegens Europa, ontvouwt hij, in

grootsche omtrekken, het welgelijkende beeld van het voorgeslacht, zoo als het zich heeft voorgedaan, van af *Claudius Civilis*, tot de tijden waarin het zich op Doggersbank, Waterloo, Algiers en Palembang, als ware het, weder verlevendigde. Even als de portret-schilder, door enkele penseel-streken, het beeld, dat hij maalt, leven geeft, even zoo tracht de Veteraan, door enkele heldere stippen, uit den tachtig- en veertigjarigen oorlog gekozen, aan zijne vlugtige schets behagelijkheid te geven, en het oorspronkelijke getrouw na te bootsen.

In den tweeden avond doet hij een stap verder, en, om tot eene parallel te komen, schetst hij vlugtig de bewoners der afvallige gewesten vóór de vereeniging met de Noord-Nederlanders; en wij gelooven dat deze omtrekken eveneens vrij wel op het oorspronkelijke gelijken. Dit strekte tot eene inleiding voor de beschouwing van België onder de regering van onzen geliefden Koning, welke den derden avond op eene onderhoudende en leerzame wijze doet doorbrengen. De blijde toekomst, de magt, voorbeeldeloze bloei en welvaart der Vereenigde Nederlanden vormen hier het licht, terwijl de demagogische woelingen van een tweetal partijen het bruin uitmaken van deze schilderij. De laatste schakering wordt in den vierden avond, bij de behandeling der uitbarsting van den opstand, donkerder opgehaald. Ook de vijfde avond wordt aan de ontwikkeling der verdere uitbreiding van den opstand besteed, en hiermede heeft de onderhoudend en opwekkend koutende grijze krijgsman, zijne jeugdige toehoorders op het standpunt gebracht, dat hij had uitgekozen om de daden der Noord-Nederlanders, in het laatste merkwaardige tijdvak onzer geschiedenis, te overzien.

De zeldzame vereeniging van geestdrift, kalmte en orde, van eendragt, verknochtheid en verband tusschen Volk en Vorst, wordt in den zesden avond als een heerlijk schouwspel van Hollandsche krijgshaftigheid en vaderlandsmin opgehangen. De Invalide geeft daaraan zoo veel leven en vuur, dat wij, die, *avant, pendant et après* oplettende toeschouwers van dat drama waren, ons nogmaals in de werkelijkheid verplaatst waanden. Het waren voorzeker flonkerende lichten, die de Hollandsche natie op haar volks-karakter deed schijnen, in die staatkundige duisterheid, in dien valen nevel, die het Belgische volk over zich trok, waaruit alleen de oproerleus, die reeds voor meer dan veertig jaren aan domheid en dweepzucht gewijd was, naakt en kaal te voorschijn kwam.

Wij zeggen den Veteraan dank voor zijn warm gevoel, en voor den gloed dien hij van zich deed uitgaan, bij het verhaal dier kommervolle en toch, in andere opzigten, zoo heerlijke dagen. En — onze lezers vergeven ons dezen welligt als ketterij op te nemen uitval — de Hollandsche natie had het mischien noodig om zich weder eens te *retremperen*, want zij vergeet zoo voorbeeldeloos gaarne de dagen van gevaar, als de IJ-stróom en de Maas voor zekere Boompjes geene plaats voor de nieuw aankomende schepen meer aanbiedt.

In den zevenden en achtsten avond zit de Invalide op zijn stokpaardje, want nu eerst zal hij den krachtdadigen weêrstand aan het oproer en de heldhaftige bedrijven der Hollanders schetsen. Dat doet hij dan ook met dezelfde, zoo niet met meer warmte, dan al hetgeen vooraf door hem is voorgedragen. De oude man vertoont zich hier in het volle vuur der jeugdige jaren, vooral dáár waar hij kloeke daden op den voorgrond brengt, en als voorbeelden tot navolging voorhoudt.

Gaarne willen wij het de *Invalide* toegeven — zoo als hij reeds bij de inleiding zeide — dat dit gedeelte hoogst moeilijk te behandelen was, voor hem die zijne krijgsmakkers niet had kunnen volgen, op het tooneel hunner krijgs-werkdadigheid. Hij moest — en dat gevoelden alle zijne toehoorders — uit den aard der zaak, hier te flauw, dáár te fiks, ginds weder welligt wat te overdreven, schetsen. Nu moest hij eens weder laveren tusschen klippen en zandbanken, dan weder voor de wind afvallen, of schrap bij den wind op de baak, die hij altijd in het oog hield, aanstevenden. Immers zijne toehoorders waren tijdgenooten . . . nu ja . . . en . . . op zijn vaandel stond zijnen naam met volle letters geschreven . . . zoo dat het wel — om niet verder te hakkelen — drommels moeilijk was om een ieder het zijne te geven. Zoo dachten wij er ook over, toen ons hier en daar, bij de verhalen van den ouden man, de gedachte inviel, dat het alles geen goud was wat zoo heerlijk scheen te flikkeren. Spoedig echter onderdrukten wij zulke opkomende denkbeelden, toen wij ons het wezenlijke doel des verhalers op nieuw voor den geest stelden. En wie zou nu nog naar feilen willen gaan zoeken, bij eene volkomene kennis van de voornemens des hoog geschatten ouden krijgsmans. Die daarin smaak of genoegen vindt doe dit; terwijl wij er rondborstig voor uitkomen, dat, naar ons inzien, hier het doel niet alleen de middelen, maar ook de feilen en enkele mistastingen wettigde. Het is dan ook op dien grond,

dat wij den wensch uiten, dat de Veteraan nogmaals zijne toehoorders oproepen mag, om hun den tiendaagschen veldtogt en de citadel-verdediging in eenige avonden te schetsen, terwijl wij het reeds geschetste in de zestien vorige avonden, als een volks- en militair leesboek, om doel en strekking, gunstig aanbevelen.

Voor dat wij echter geheel afscheid van den ouden man nemen, willen wij tot slot nog eene proeve van zijn verhaaltrant leveren:

« Gelijk Namens en Doorniks burgtsloten, door mangel van verdedigers, zoo bezweek ook dat van Luik, alleen voor nijpend gebrek, echter met gelijk beding van vrijen aftogt. Het was hier echter bij gelegenheid eener door verraad mislukte poging om in de behoefte te voorzien, dat een der schoonste wapenfeiten bedreven werd, waarop Oud-Nederland in het eerste gedeelte van den opstandskrijg zich kan beroemen.»

« De bezetting van Luik, nog omtrent 1200 man sterk, voor een aanmerkelijk gedeelte Belgen, op de citadel geweken, vond daar geen den minsten voorraad tot lijfsonderhoud; volgens eene overeenkomst, zou de aanvoer daarvan dagelijks uit de stad geschieden, doch na het voorgevallene te Brussel werd zulks verhinderd. Om nu aan de dringendste behoefte te voldoen, vertrok de generaal *Daine* uit Maastricht (30 Sept.), met een toevoer van mond- en krijgsbehoefden, onder geleide van omtrent vijf honderd man infanterie, twee eskadrons der 1ste afdeeling kurassiers, onder den majoor *Nypels*, en twee stukken geschut. In de nabijheid der citadel gekomen, bejegende hem de graaf van *Barlaimont*, bevelhebber der Luiksche burgerwacht, die, waarschijnlijk om het onheil van de stad af te wenden, dat haar, door eene beschieting uit de citadel, in geval van uitbarstende vijandelijkheden, dreigde, eene vreedzame schikking kwam voorslaan. In stede van rustig zijne baan te volgen en in overeenstemming met de bezetting, met nadruk geweld te gebruiken, indien men hem den toegang wilde beletten; misschien ook wel beducht voor de mogelijke gevolgen van aangevangene vijandelijkheden; de zwakte zijner magt, die, behalve de kurassiers, grootendeels uit jonge manschappen bestond, en de zwarigheden overwegende, die het inhadd, om met deze, het konvooi onder het gevecht, een veiligen doortogt te verschaffen, opende *Daine* het oor aan deszelfs droggronden, en liet zich door hem, het zij ter goeder trouw of verraderlijk, tot eenen wapenstilstand en de overeenkomst belezen, om de troepen van het geleide te laten terug blijven, als wanneer hij zijn hoofd en eer voor den veiligen doortogt van het konvooi te pand zettede. Dien ten gevolge bleven de seinen achterwege, die de bezetting der citadel tot eenen overeenstemmenden uitval moesten uitnoodigen. Het transport door de infanterie en het geschut vergezeld trok dus voort, terwijl de kurassiers halt bleven houden op zekeren afstand van een talrijk korps opstandelingen met geschut, zij-

waarts van den weg geplaatst, die het konvooi volgen moest.»

« Zoodra echter was niet hetzelfde in de naauwe en moeilijke, naar de citadel leidende wegen ingewikkeld, of plotseling valt een zwerm opstandelingen het van alle zijden aan en maken er zich meester van. Het knetterend geweervuur brengt de hieraan ongewone paarden der geschutsbespanning in verwarring en verhinderde het gebruik der stukken; terwijl de infanterie, meerendeels onlangs ingedeelde rekruten, onthutst door eene zoo onverhoedsche bespringing en door de overmagt tot eigenbehoud beperkt, niets tot redding van de transportwagens uit de klaauwen van het eerloos roofgespuis konde verrigten, hetwelk in deszelfs blinde woede zoo weinig iets ontzag, dat de graaf van *Barlaimont* zelf moeite had hunne kogels te ontwijken. Duur echter kwam deze trouwloosheid hun te staan, daar de wakkere kurassiers, verontwaardigd over de schanddaad, welke hun het gejoel en geweervuur verkondigde, onverwijd toesnelden. Aangevoerd door de ritmeesters *Morbott* en van *Golstein*, streefden de beide eskadrons de hoogte op, waar zij een talrijk welgewapend korps muitelingen, meerendeels uit *Verviers*, ruim 2,000 sterk, van 4 stukken voorzien, aantroffen, dat in *quarré* geschaard, hun den weg scheen te willen afsluiten. Overbodig was eenige aansporing hunner kloekmoedige bevelhebbers tot dapperheid en voor deze geene andere zorg over, dan om de kokende drift en verbittering over de lang opgekropte tergingen der vijanden, niet geheel en al uit den band van orde te laten springen. Gelijk een arend op zijn prooi, stortten zich de ruiters met onweerstaanbaar geweld op de tienvoudige vijanden, wien het donderend aanrennen, de luide aanvalskreet en het opgeheven vraagzwaard der geharnasten, den schrik in het hart joeg, en door welke hen naauwelijks tijd tot ééne overhaaste en vruchteloze losbranding van geschut of geweren, geene tot derzelver herhaling, vergund werd. In den eersten aanloop overhoop gereden, neêrgehouden en vertrappt, ondergingen zij eene volkomene nederlaag, werden zij met eene groote slagting ten eenenmale verstrooid en heftig tot in het binnenste der stad vervolgd, waar dit zoodanige schrik verbreidde, dat slechts het gering getal der overwinnaars, het verkrijgen der gewigtigste uitkomsten verhinderde. Verscheiden honderden opstandelingen vielen onder het zwaard. Midden in het gedrang ontscheurt de luitenant *de Vallé* den muitelingen hun vaandel. Ofschoon gelijktijdig aan de hand door een kogel zwaar getroffen, laat hij daarom echter dit duurbetaalde overwinningsteeken niet varen, waar werpt het onder den linker arm, en levert het, door eigen en vijandelijk bloed geverwd, ten glorieblijk aan zijn bevelhebber over. Drie veroverde stukken en dit vaandel getuigden van de zege dezer dappere, geheel uit Hollanders bestaande ruitersafdeeling, welke door dit heerlijk wapenfeit deszelfs krijgsroem vestigde, die hen sedert den schrik der Belgen maakte.»

« Hoe luisterrijk deze verrigting ook, tot handhaving van den Hollandschen krijgsroem te achten was, zoo had echter verraad het hoofddoel der onderneming doen missen; daar zelfs

een welgeslaagde, doch niet overeenstemmende uitval van de Citadel, den opstandelingen wel veel bloed had doen kosten, maar echter het door trouweloosheid in hunne handen gevallen konvooi niet had kunnen redden, waarvan nu het geleide van Maastricht terugkeerde; terwijl de generaal *Daine*, niet zonder reden de verantwoordelijkheid, wegens onbekwaamheid of verraad duchtende, door schuldbesef gedreven, eer- en pligtvergeten tot den vijand overliep.»

« Noodlottig waren hiervan de gevolgen voor het behoud der citadel van *Luik*, waar thans de nood ten hoogste steeg, daarbij het steeds nijpender gebrek aan levensmiddelen, de dagelijks meer zich ontwikkelende ontrouw en kwalijkgezindheid der grootendeels belgische bezetting, elk oogenblik eene uitbarsting dreigde, die tot nog toe door de kordaatheid der Hollandsche officieren in toom was gehouden, waarbij zich de wakkere kapitein *Duicker*, gelijk later, bijzonder onderscheidde. Dit alles deed thans aan de mogelijkheid tot langer houden of ernstig verdedigen der vesting, zoo zeer vertwijfelen, dat de bevelhebber tot het besluit gedrongen werd, om, tegen beding van vrijen aftogt, naar Maastricht (4 Oct.) met het geringe aantal Hollanders het sterke kasteel te ontruimen. En dus viel hiermede het gewigtige, het zoo veel vermogende *Luik*, met al deszelfs rijke bronnen en groote inrigtingen van het oorlogs-materieel, met deszelfs krijgshafte en nijvere bevolking, de zaak des opstands toe, die hierdoor, even als door *Namen*, het hoogst-gewigtige bezit der rivieren en strategische punten verkreeg, en met dezen eenen hechten steun erlangde.»

« Mogt al de poging tot verhoeding van dit verlies, zich slechts

tot eene enkele ridderlijke wapendaad hebben bepaald, oneindig grooter dan de oogenblikkelijke roem en het den vijand toegebracht verlies, waren de gevolgen die zij door den zedelijken indruk op de gemoederen te weeg bragt. Zoozeer als zij den moed der welgezinden stijfde, zoozeer werd de trotsche waan der opstandelingen gefnuikt, hun ontzag voor de Hollandsche wapenen ingeboezemd; de neep door hen hier ontvangen, liet zulke sporen in hun geheugen na, dat sedert, het gerucht van de vertooning van eenige kurassiers voldoende was, om geheele troepen het hazenpad te doen kiezen, en men mag met grond beweren, dat dit zegerijk gevecht, grootelijks tot de behoudenis van het gewigtige Maastricht heeft bijgedragen.»

« Wij vinden hier den regel op het voldingendste gestaafd: dat ruitersj, eenmaal ten aanval aanstrevende, nimmer aarzelen, maar, zonder overmagt of hindernis te rekenen, doorzetten moet, wil zij de zege zeker, en ten geringsten prijs, wegdragen: Dat infanterie, die niet onwrikbaar als in den grond geworteld, pal staat, maar in stede van den ruiter-aanval kalm met een welgedoeld vuur, op 40 schreden, de voortjagenden met de bajonetpunten te ontvangen, maar overijld, te vroeg losbrandt, het ruiterzwaard niet ontgaat; terwijl geen geduchter vijand voor min geoefende voetbenden bestaat, dan eene stoutmoedige ruitersj, indien zij het dolzinnig wagen, zich deze in het open veld tegen te stellen.»

J. C. V. R.

Wanneer wij redenen hadden, om met een vers uit het overschoone gedicht van den begaafden *Heije*, aan den ridder *J. P. Pieneman* gerigt, te openen, dan gelooven wij ook met zijn slot-vers ons zevende Nummer van dezen zesden Jaar-gang te mogen eindigen:

Zoo dus de glorie van dien tijd moest ondergaan,
Mijn Vaderland! — zij was te duur betaald!

Maar neen! gelijk de zon haar breede baan
Met majesteit doorloopt, en koestrend straalt,
En licht en gloed en kracht en leven geeft,
Terwijl zij stil en statig verder zweeft;
Zoo daal haar zuiver, rijk en koestrend licht
Van Hollands wapenschild in stralen neêr,
En geve aan 't volk, zoo dier aan haar verplicht,
D'alouden moed en deugd en veerkracht weêr!

B I J L A G E VII,

Behoorende bij den Militairen Spectator, 6de Deel, n°. 7.

(Maand Januarij, 1858.)

LAATSTE BENOEMINGEN, OVERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

BENOEND:

Bij de 2de afd. inf.: tot offic. van gez. van de 2de kl. de offic. van gez. der 3de kl. C. W. Vinkhuizen, van de afd. gren. Bij de garn.- en hospitaal-dienst te Doesburg tot tijdelijken offic. van gez. van de 3de kl. de milicien A. Jacobs, van de 7de afd. inf. en gedetacheerd bij de garn. ziekenzaal te Groningen. Tot kommandant over de artillerie bij het leger te velde: den luit. kol. Falter, kommandant van het korps rijd. art. Tot adjudanten; bij het 1ste bat. der 5de afd. inf. de 1ste luit. J. C. W. Beckman, van het korps. Bij het 1ste bat. der 17de afd. inf. de 1ste luit. J. Hamming Jr., van het korps. Bij de 3de div. van het algemeen depôt der landmagt: de 1ste luit. J. A. F. de Lannoy, van het korps. Bij de afd. kurass. n°. 9: de 1ste luit. A. E. C. de Sturler de Frinisberg, van het korps. Bij de Oost-Indische troepen tot kapitein: de 1ste luit.-adj. M. Letter, van de 9de afd. inf. Tot adjudanten: bij den prov. kommandant van Zeeland, de kapt. C. A. Oudemans, van de 18de afd. inf.; bij den prov. kommand. van Utrecht: de 2de luit. de Seijff, van de 2de afd. inf.; bij den kolonel kommanderende de 1ste brig. der 3de div. inf.: de kapitein Tindal, van de 12de afd. inf.

VERPLAATSINGEN.

Bij het bat. transp. te Utrecht: de tijdelijke offic. van gez. van de 2de kl. B. Botsen, van de 2de afd. inf. Bij de afd. gren.: de tijdelijke offic. van gez. van de 3de kl. H. Brandenburg, van het korps Groninger-jagers en gedetacheerd bij het 2de bat. jagers. Bij het 2de bat. jagers: de tijdelijke offic. van gez. H. Cales, van de garn. en hosp.-dienst te Bergen-op-Zoom. Bij de garn. en hosp.-dienst te Bergen-op-Zoom: de tijdelijke offic. van gez. van de 3de kl. P. Verweij, van de garn. en hosp.-dienst te Doesburg. Bij de 9de afd. inf.: de tijdelijke offic. van gez. van de 3de kl. J. A. G. Robijn, van de 3de divisie van het Algem. depôt der Landm., n°. 33. Bij de 3de divisie van het Algem. depôt der Landm.: de tijdelijke offic. van gez. der 3de kl. J. A. van Bockhoven: van het 4de bat. art. nat. mil. Bij het 4de bat. art. nat. mil.: de tijdelijke offic. van gez. der 3de kl. J. M. E. van Ghert, van de 9de afd. inf. Bij de Koninkl. rijksh. te 's Gravenhage, de paarden-arts der 1ste kl. H. F. Dehne, van het hoofd-kwartier bij het leger te velde. Bij het hoofd-kwartier van het leger te velde, om tevens dienst te doen bij zoodanige gedeelten van korpsen te Tilburg gestationeerd, waarbij geen paarden-arts aanwezig is, de adj.-paarden-arts F. C. van Steenacker, van het reg. lans n°. 10. Bij het reg. lans. n°. 10: de adj.-paarden-arts J. M. Meurisse, van het bat. transportt. Bij de 17de afd. inf. bij het 2de bat.: de kap. Scheidius, van het res.-bat. en de 1ste luit. Swemer, van het depôt. Bij het 1ste bat.: de 1ste luit. P. J. J. van Dinter, van het res. bat. Bij het depôt: de kap. Busma en de 1ste luit. van Linschoten Nolet,

beide van het 2de bat. alle van de afd. Bij de afd. gren., bij het depôt: de 1ste luit. Staring, van het 2de bat. der afd. Bij de 2de afd. inf. bij het res.-bat.: de 1ste luit. J. C. W. van der Loeff, van het 1ste bat., bij het flank-bat.: de 1ste luit. C. V. Wierdsma, van het depôt; bij het eerste bat.: de 2de luit. A. H. B. Schiff, van het res.-bat.; bij het tweede bat.: de 2de luit. E. D. Trip, van het res.-bat. Bij de 8ste afd. inf., bij het 3de bat.: de 2de luits. Sutherland en Knock, van het 4de bat. der afd. Bij de 10de afd. inf., bij het 3de bat.: de maj. W. Vagener, van het 2de bat. Bij het 2de bat.: de 2de luit. Doerleben, van het depôt; bij het res.-bat.: de 2de luit. de Gelder, van het depôt. Bij de 12de afd. inf., bij het 1ste bat.: de kapt. Muller, van het 2de bat.; bij het res.-bat. de kapt. Sutherland, van het 1ste bat., de 1ste luit. Luckhard, à la suite van de afd., de 2de luit. Immink, van het 2de bat.; bij het depôt: de 2de luit. Franke, van het 1ste bat. der afd. Bij de 18de afd. inf., bij het 2de bat., de kapt. Pistorius, van het 1ste bat. en de 2de luit. Gordijn, van het depôt; bij het depôt: de 2de luit. van Engels, van het 2de bat. Bij de 9de afd. inf.: bij het 3de bat., de 2de luit. van den Oudendijk Pieterse, van het res.-bat.; bij het res.-bat.: de 1ste luit. van Berkel, van het 2de bat. en de 2de luit. Smit van het 1ste bat.; bij het depôt: de 1ste luit. Eschauzier, van het 1ste bat. Bij de 5de afd. inf.: bij het 1ste bat. de 2de luit. Laubersheimer van het res.-bat. Bij de 13de afd. inf.: bij het 3de bat. de 1ste luit. Tissot van Patot, van het res.-bat.; bij het res.-bat. de 1ste luit. Lechleitner, van het depôt. Bij de 14de afd. inf., bij het depôt: de 1ste luit. G. Perk van Lith, van het 1ste bat. Bij de 7de afd. inf., bij de veld-bat.: de kap. H. G. van Steenhardt, de 1ste luit. P. D. Braggae en J. Stegen en de 2de luit. J. van Dulken, van het res.-bat. Met de administrative dienst bij de 3de divisie inf. gelijktijdig met die in de vesting Nijmegen, te belasten: de intend. der 2de kl. J. van Oosterhoudt, gedetacheerd bij het depart. van oorl. Bij de 2de brig. kav.: de adj.-intend. van der Capellen, belast met de administrative dienst bij de 3de divisie inf. van het leger te velde en gelijktijdig met die in de vesting Gorinchem. Bij de 17de afd. inf.: de 1ste luit. de Veer, van de 18de afd. inf., tot komm. der artill. te Gorinchem en onderhoorige forten: de maj. Kellerman, komm. der art. te Fort Bath. Bij het 3de bat. art. nat. mil.: de 1ste luit. Traus, van het 1ste bat. veld-art.

NON-ACTIVITEITS-TRACTEMENT VERLEEND, AAN:

den 1sten luit. Segers, van het bataillon transporttrein.

TITULAIRE RANG:

Dien van luitenant-kolonel, zonder bezwaar van 's rijk's schatkist, aan den majoor Duppe, het non-activiteits-tractem. genietende.

OVERLEDEN:

De kapt. Sutherland, van de 14e afd. infanterie.

